

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALISTICKO TAKTICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ
ASPEKTY VÝSLECHU DÍTĚTE**

Autor práce: Jana Brůžková, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

BRŮŽKOVÁ, J. *Kriminalisticko taktické a psychologické aspekty výslechu dítěte* : Bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. 73 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: Výslech dítěte, Psychologický vývoj dítěte, Delikvence mládeže, Komunikace s obětí, Demonstrační loutky, Výslechové místnosti.

Bakalářská práce ve své teoretické části definuje základní pojmy, které jsou s výslechem dětí spojeny a je nutné je nezaměňovat. Samostatná kapitola se pak zabývá psychologickými zvláštnostmi ve vývoji dětí v různých věkových kategoriích. Jedna z částí je zaměřena na aspekty, které ovlivňují vznik delikvence mládeže.

Praktická část práce je zaměřena především na přípravu a vedení samotného výslechu dítěte v různých věkových kategoriích a v různých procesních postaveních. Dále zkoumá faktory ovlivňující věrohodnost a pravdivost dětské výpovědi. Zvýšená pozornost je věnována komunikaci s dětskou obětí a kladení otázek. Samostatný oddíl je věnován dětem, jako obětem sexuálního násilí. Zvláštní důraz je kladen na využívání výslechových místností a demonstračních pomůcek u těchto obětí.

ABSTRACT

BRŮŽKOVÁ, J. *Investigative Tactics and Psychological Aspects of Child Interrogation* : Bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies from 2018. 73 p. Bachelor thesis leader: JUDr. Jan Bouchal.

Key words: Child interrogation, Child's psychological development, Youth delinquency, Communication with victim, Demonstrative puppets, Interrogation rooms.

The bachelor thesis in its theoretical part defines the basic concepts that are connected with interrogation of children and it is necessary not to interchange them. A separate chapter deals with the psychological peculiarities in the development of children at different age groups. One of the parts focuses on aspects that influence youth delinquency.

The practical part of the thesis is focused mainly on preparation and management of child interrogation itself for different age groups and in different procedural stages. It also examines the factors influencing the credibility and truthfulness of child's testimony. Greater attention is paid to communication with and questioning of a child victim. A separate section is devoted to children as victims of sexual violence. Particular emphasis is placed on the use of interrogation rooms and demonstration aids for these victims.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 VÝSLECH	11
2.1 Historie výslehu	12
2.1.1 Historie výslehu dětí	13
2.2 Výklad důležitých pojmů	14
2.3 Psychologie a trestní právo při výslehu	16
3 VÝSLECH DÍTĚTE	18
3.1 Zvláštnosti psychologického vývoje dětí	18
3.1.1. Kojenecký věk a rané dětství (do tří let věku).....	19
3.1.2 Předškolní věk (3-6 let)	19
3.1.3 Mladší školní věk (6-11 let)	20
3.1.4 Střední školní věk (tzv. výrostci 14–15 let)	20
3.1.5 Starší školní věk (do 18 let-mladistvý)	20
3.2 Příprava výslehu a taktika vedení výslehu.....	22
3.2.1 Výslech dítěte - kojenecký věk a rané dětství	23
3.2.2 Výslech dítěte - předškolní věk	23
3.2.3 Výslech dítěte - mladší školní věk	24
3.2.4 Výslech dítěte - střední školní věk	24
3.2.5 Výslech dítěte - starší školní věk.....	24
3.3 Kladení otázek	25
3.4 Výslech dětí a mladistvých z právního hlediska	26
4 KOMUNIKACE S OBĚTÍ.....	32
4.1 Nonverbální komunikace	32
4.2 Verbální komunikace	33

4.3 Věrohodnost výpovědi a dětská lež.....	35
5 DĚTI JAKO OBĚTI SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ A SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ	
.....	40
5.1 Demonstrační loutky “Jája a Pája“	42
5.2 Výslechové místnosti	44
6 DELIKVENCE MLÁDEŽE.....	49
6.1 Cesta ke kriminální kariéře	50
6.2 Faktory podílející se na vzniku delikvence mládeže.....	52
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
SEZNAM OBRÁZKŮ	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59
PŘÍLOHA Č. I.....	60
Český pedofil na dovolené v Chorvatsku.....	60
PŘÍLOHA Č. II	65
Když jsou vrahem děti.....	65
PŘÍLOHA Č. III	69
Obrázky nakreslené spolupachatelem vraždy	69

ÚVOD

Výslechem dítěte rozumíme výslech osoby mladší osmnácti let. Výslech dítěte, jako oběti a svědka trestné činnosti i jako podezřelého (obviněného) z trestné činnosti, je jedním z nejnáročnějších úkonů trestního řízení. Od vyslýchajícího policisty se vyžaduje nutná dávka trpělivosti, empatie a také profesionality. Při takovém výslechu záleží ve velké míře pouze na vyslýchajícím policistovi, jak moc si dokáže získat důvěru dítěte. Od toho se odvíjí množství informací, které je dítě při výslechu schopno poskytnout a zda tyto informace budou mít u soudu potřebnou váhu.

Výslechy právě dětí jako obětí trestné činnosti jsou specifickou problematikou. Policista by měl být schopen dítěti vytvořit příjemné a klidné prostředí, k čemuž jsou využívány speciální výslechové místnosti pro děti. A také by měl s dítětem navázat přátelský vztah. V tomto směru jsou na vyslýchajícího kladeny zvýšené požadavky než při výslechu dospělých.

Tato práce by měla upozornit vyslýchajícího policistu na různé psychologické zvláštnosti v různých vývojových stádiích dítěte, které mají vliv na věrohodnost, pravdivost a následnou upotřebitelnost tohoto výslechu.

Dále specifikovat některé formy dětských lží a jejich důvody. Předkládá možnosti, které lze při takovém výslechu využít. Zvláštní význam je přikládán způsobu, jakým vyslýchající policista klade vyslýchanému dítěti otázky.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Samotný výslech dítěte v jakémkoliv procesním postavení je jedním z nejnáročnějších úkonů trestního řízení. Perfektní příprava a správné provedení výslechu má mimořádný význam. Zákon orgánům činných v trestním řízení ukládá postupovat ohleduplně a co nejvíce šetřit osobnost dítěte.

Cílem této bakalářské práce je definovat správný postup při výslechu dítěte jako oběti, svědka i obviněného z trestného činu, zachytit zvláštnosti způsobu jeho provedení a pomoci tak začínajícím policistům správně se orientovat v této problematice.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a praktickou.

Práce ve své teoretické části definuje základní pojmy, které jsou s výslechem dětí neodmyslitelně spojeny. V kapitole, která se zabývá psychologickými zvláštnostmi ve vývoji dětí v různých věkových kategoriích je použita **metoda komparace** a **metoda analýzy**. Čtenáře seznamuje s tím, jak se dítě vyvíjí a jak se dětské vnímání, v různých věkových obdobích, liší od vnímání dospělého člověka. **Metodou abstrakce** jsou rozpracovány aspekty, které ovlivňují vznik delikvence mládeže.

Praktická část práce **analyzuje** přípravu a vedení samotného výslechu dítěte v různých věkových kategoriích a v různých procesních postaveních. Dále **analyzuje** faktory ovlivňující věrohodnost a pravdivost dětské výpovědi.

Riziko, že se někdo z nás stane obětí trestného činu se týká nás všech. Pachatel svým jednáním mnohdy otočí život naruby oběti, ale i jejím blízkým. Každý z nás, jako potencionální oběť trestného činu, se se vzniklou situací vyrovnává úplně jinak. U dětí je to jiné, některé si neuvědomují, že je na nich trestná činnost páchána, některé nemají dostatečně vyvinutou rozpoznávací schopnost a nejsou schopny si uvědomit, že jednání, kterého se na nich pachatel dopustil, je špatné.

Z tohoto důvodu je zvýšená pozornost věnována komunikaci s dětskou obětí a způsobu kladení otázek. Samostatný oddíl je věnován dětem, jako obětím sexuálního násilí. Zvláštní důraz je kladen na využívání výslechových místností a demonstračních pomůcek u těchto obětí. V kapitolách, které jsou věnovány dětským obětím sexuálního

násilí je využita **metoda syntézy**. V konečném celku by měl mít čtenář celistvou představu o správném provedení výslechu těchto obětí.

2 VÝSLECH

Jednou z nejtypičtějších policejních činností je provedení výslechu. Jedná se o jednu z nejdůležitějších činností, které jsou v trestním řízení prováděny.

Náležitosti výslechu jako procesního úkonu trestního řízení jsou ukotveny v zák. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, neboli trestním řádu (dále jen „trestní řád“).

Vzhledem k tomu, že tato bakalářská práce bude zahrnovat zejména výslechy dětí, je nutné upozornit na skutečnost, že právní náležitosti trestního řízení vedeného s dětmi jako poškozenými, svědky a podezřelými (obviněnými) z trestné činnosti, jsou obecně zakotveny v trestním řádu. Trestní řád je tedy obecnou právní úpravou.

Zvláštní neboli speciální ustanovení o trestním řízení vedeného s dětmi je zákonodárci upraveno v zák. č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, zkráceně zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Pro orgány činné v trestním řízení to znamená, že v trestním řízení ve věcech dětí a mladistvých postupují dle obecné právní úpravy, tedy dle trestního řádu. Pokud je přímo daný procesní postup stanoven ve zvláštní právní úpravě tedy v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, užije se právní úprava zvláštní.

V tomto případě platí princip subsidiarity, to znamená, že zvláštní právní úprava má přednost před obecnou právní úpravou.

Za zmínku stojí taktéž zák. č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, který upravuje práva obětí trestných činů, poskytování peněžité pomoci od státu a vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů. A právě tento zákon dítěti, jako oběti trestného činu přiznává statut zvlášť zranitelné oběti.

2.1 Historie výslechu

Od konce 18. století se dokazování v trestním procesu opíralo především o výslechy obviněných a svědků. Doznání obviněného se přikládala velká procesní váha. Ve starověku a středověku neměl soudce mnoho možností, jak prokázat, zda obviněný nebo svědek říká pravdu.

Justice v té době využívala zvláštní metody. Jednou z metod bylo mučení neboli tortura, označována také jako hrdelní právo nebo jako právo útrpné. Tortura se využívala především k vynucení výpovědi. Při mučení byly využívány nejrůznější nástroje jako například palečnice k rozdrcení palců, španělská bota, což byl železný obal na lýtko opatřený z vnitřní strany hroty, při uzavření obalu se hroty zabodly do nohou. Dále také skřípec neboli natažení na žebřík, železná panna uvnitř s hroty nebo bičování.

Jako další metodu středověké justice můžeme uvést například boží soud, jinak zvaný ordál. Jednalo se o krajní důkazní prostředek. O vině, nevině nebo křivém svědectví měla rozhodnout zkouška, při které se očekával zásah nadpřirozených sil. Ordál byla zkouška, při které člověk zahynul nebo se velmi těžce zranil. Jako ordály se využívaly například zkoušky vodou nebo ohněm, zkoušky polykáním, zkoušky křížem, zkoušky horkou vodou, zkoušky soubojem, ale také zkoušky zvířaty nebo zkoušky jedem. Jako jistá zkouška se chápala také přísaha.

V 18. a 19. století došlo k zásadním změnám v trestním procesu v Evropě. Zásadní změna byla především zrušení tortury a obdobných forem nátlaku. Tato reforma měla za následek především zrušení čistě inkvizičního procesu trestního řízení a jeho nahrazení procesem humánním.

Tak jako v minulých obdobích, tak i v současnosti zůstává výslech, jako takový, nejdůležitějším důkazním prostředkem předkládaným u soudu. Upustilo se od barbarských metod využívaných při výsleších a změnila se i taktika přípravy a vedení výslechu. Po pádu fašismu a komunismu jsou u výslechu prosazovány novodobé metody výslechu, které zaručují ochranu základních práv a svobod občanů.

Zásadní změny proběhly i v zadokumentování výslechu. Na počátku se výslechy zaznamenávaly brky na zvířecí kůži (pergameny), ručně psacími potřebami na papír,

na psacích strojích až po zaznamenávání na novodobé technické vybavení, jako jsou počítače, audio a video záznamová zařízení.

2.1.1 Historie výlehu dětí

Před několika stoletími nebylo barbarské zacházení s dětmi nic zvláštního. Dětské oběti bohům, vraždění dětí nechtěného pohlaví nebo postižených dětí nebylo nic neobvyklého. Dříve bylo běžné beztestné zabití vlastního dítěte nebo prodání dítěte do otroctví.

Do 15. století bylo postavení dítěte ve společnosti na pokraji zájmů. Co se týče zemí koruny české nesmíme opomenout našeho nejznámějšího pedagoga Jana Amose Komenského, který ve svém díle Velká didaktika formuloval zásady vyučování a výchovy. Zakládá si především na kázni a zrušení tělesných trestů pro děti.

Velký zlom nastal po 2. světové válce, kdy se společnost začala mnohem více zajímat o dětská práva a byly přijaty některé mezinárodní smlouvy. Ani to ale nemělo za následek vymizení fyzického trestání dětí. Ve druhé polovině 20. století byl poprvé popsán americkým lékařem Henrym Kampem “syndrom bitého dítěte“. V roce 1992 byl oficiálně přijat název a definice “syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte“.

Ještě na počátku 20. století panoval všeobecně rozšířený názor, že děti nejsou schopné vypovídat ve shodě s realitou. Byl zastáván názor, že výpověď dítěte je nepřesná a chybná. Zdůrazňovalo se, že děti si realitu dotvářejí vlastními představami. Že pak své fantazijní představy vydávají za skutečné. Tyto nepříznivé stránky dětské psychiky následně ovlivňovaly názor o spolehlivosti dětské výpovědi. Výpovědi dětských svědků byly odmítány.

Postupným vývojem, psychologickou praxí, ale i praxí výlechovou bylo prokázáno, že názory z 20. století jsou mylné. Děti jsou běžně schopny poskytnout věrohodnou výpověď.

V současné době se vychází ze stanoviska, že děti jsou schopny poskytnout platnou a věrohodnou výpověď. S tímto názorem pracuje i zákon, který upravuje a přesně stanovuje podmínky pro výlehy dětí. Tím samozřejmě není vyloučena menší

nebo větší způsobilost dítěte výpověď poskytnout. Záleží vždy na konkrétním jedinci a dalších okolnostech.

2.2 Výklad důležitých pojmů

Důležité je, upřesnit si pojmy, které budou v bakalářské práci užívány a které jsou přesně vymezeny zákonem.

Dítětem se dle trestního zákoníku, rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

Trestným činem se dle trestního zákoníku, rozumí takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

Dále se trestné činy dělí na přečiny a zločiny, s ohledem na zavinění a výši trestní sazby ukládané za jejich spáchání na:

-> **Přečiny** jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

-> **Zločiny** jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.

-> **Zvlášť závažné zločiny** jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Mládeží se dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže rozumí děti a mladiství, pokud zákon nestanoví jinak.

Dítětem mladším patnácti let se dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže rozumí ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku, pokud zákon nestanoví jinak.

Mladistvým se dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku, pokud zákon nestanoví jinak.

Protiprávním činem se dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže rozumí provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný.

Proviněním dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nazýváme trestný čin, kterého se dopustil mladistvý.

Čin jinak trestný označujeme tak trestný čin, kterého se dopustilo dítě mladší patnácti let.

Oběť je dle zákona o obětech trestných činů fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.

Zvlášť zranitelnou obětí se dle zákona o obětech trestných činů, v případě, že jsou obětí dle tohoto zákona, rozumí:

-> dítě,

-> osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,

-> oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo trestného činu teroristického útoku,

-> oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

2.3 Psychologie a trestní právo při výslechu

Policejní činnost úzce souvisí i s jinými vědními disciplínami. Jendou z nich je právě forenzní psychologie. Můžeme říci, že se zabývá psychologickým pozadím páchání trestné činnosti, vyšetřováním trestné činnosti a nápravou kriminálního jednání. Mezi základní kapitoly, kterými se forenzní psychologie zabývá, patří mimo jiné i psychologie výslechu.

“V rámci forenzní psychologie byla nashromážděna velká poznatková báze k psychologickým stránkám výslechu. Veškeré poznatky lze roztrdit do dvou tematických okruhů. Prvním okruhem je tzv. psychologie výpovědi. Nahlíží na výpověď jako na produkt psychické činnosti a objasňuje, jakým způsobem se výpověď utváří, jaké okolnosti a faktory ovlivňují její pravdivost a úplnost apod. Poznatky o fázích utváření výpovědi a okolnostech ovlivňujících její kvalitu jsou využívány při psychologickém rozboru výpovědi ve výslechové praxi, tj. při posuzování věrohodnosti vypovídající osoby a při zkoumání věrohodnosti konkrétní výpovědi.

Druhý okruh reprezentuje psychologie výslechu studující výslech jako aktuálně probíhající dění mezi vyslýchajícím a vyslýchaným. V rámci tohoto úhlu pohledu se zkoumá psychologické pozadí výslechu, tj. psychologické jevy, které se uplatňují v průběhu výslechu.“¹

Jednou ze zásad trestního řízení je zásada materiální pravdy, ta orgánům ukládá, aby postupovaly tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou pochybnosti a jsou důležité pro rozhodnutí u soudu.

“Předmětem trestního řízení je určitý skutek. Hlavním úkolem trestního řízení je zjistit, zda se tento skutek stal, jestli je trestným činem a kdo je jeho pachatelem. Je třeba také zjistit okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.“²

V kriminalistické taktice je rozpracováno několik doporučení, jak správně výslech dospělých nebo dětí vést. Jedná se opravdu pouze o doporučení, není možné stanovit přesný postup vedení výslechu v jednotlivých situacích. V tomto případě je nutné zohlednit konkrétní situaci, okolnosti skutku, ke které má být osoba vyslýchána.

¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006. s. 294.

² SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. 1. vyd. Praha : Portál s. r. o., 2003. s. 14.

Záleží také na tom, jaké postavení v trestním řízení vyslýchaná osoba má. Rozdílné bude provedené výslechu dospělé osoby, které pachatel vykradl auto, dítěte, které se stalo obětí sexuálního trestného činu a například podezřelého z krádeže. Vyslýchající policista musí zohlednit všechny okolnosti, které se budou prováděného výslechu týkat a podle konkrétní situace si naplánovat postup, k dosažení co nejlepšího stanoveného cíle.

3 VÝSLECH DÍTĚTE

Při provádění výslechu se využívají základní psychologické poznatky z oblasti vnímání, paměti, myšlení, vybavování si a reprodukce, aby bylo dosaženo alespoň základního cíle, kterým je získat úplné a věrohodné informace k okolnostem dané události, která je předmětem výslechu.

“Jednou z oblastí spadající do rámce forenzní psychologie je i psychologie výslechu dětí a mladistvých.”³

Často se setkáváme s názory, že děti nejsou schopny poskytnout věrohodnou výpověď nebo naopak, že jejich výpověď je pravdivější než výpověď dospělého. Ani jedno zevšeobecnění není dobré.

Výslech dětí má specificky náročný charakter vzhledem ke zvláštnostem jejich psychiky. Je třeba si uvědomit, že děti jsou běžně způsobilé poskytnout věrohodnou výpověď.

3.1 Zvláštnosti psychologického vývoje dětí

Pro psychologii výslechu a výslechovou praxi lze skupinu dětí na základě jejich věku a psychického rozvoje rozdělit do několika kategorií:

- 1. kojenecký věk a rané dětství (do tří let věku)**
- 2. předškolní věk (3-6 let)**
- 3. mladší školní věk (6-11 let)**
- 4. střední školní věk (tzv. výrostci 14–15 let)**
- 5. starší školní věk (do 18 let-mladistvý)**

³ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 261.

3.1.1. Kojenecký věk a ranné dětství (do tří let věku)

Vývoj myšlení, řeči, paměti a učení závisí na prozkoumávání okolí a bezprostředním smyslovém kontaktu.

V tomto věku narůstá vědomí sebe sama, dítě se vzdorovitě prosazuje, napodobuje dospělé, aniž by třeba vědělo nebo chápalo činnost, kterou provádí. Je schopno odlišit menší a větší velikost, uvědomuje si množství – hodně nebo málo. Nedokáže určit čas, existuje pro něj pouze tady a teď. Dítě do dvou let znovupoznává blízké osoby a známé předměty po dobu osmi týdnů, ve třech letech i po sedmi měsících, schopnost reprodukce je omezena na několik dní. Děti v tomto věku udrží pozornost jen velmi krátce. Je velmi vázáno na rodinu a blízké osoby, začíná se u něj projevovat prostředí, ve kterém vyrůstá. Projevuje se strach z neznámého, jako je odloučení od rodiče, lze pozorovat i naučený strach například z lékaře, ale reálná nebezpečí si neuvědomuje.

Na konci období dosahuje slovní zásoba dětí kolem 1000 slov, svůj vnitřní svět nejlépe vyjádří hrou.

3.1.2 Předškolní věk (3-6 let)

“V počátečním období předškolního věku, tzn. kolem tří let nastává u dětí proces sebeuvědomění a později začínají chápat své okolí a okolní realitu. Rozvíjí se u nich schopnost tuto realitu uchovávat pro určitý časový úsek v paměti a později reprodukovat a interpretovat, co viděly. Je však třeba počítat s tím, že tyto děti vykazují vcelku malou schopnost vnímat dané děje v souvislostech, postihnout tzv. příčinnou souvislost. Děj vnímají nikoliv jako celek, ale pouze jako jednotlivé části, jako řadu jednotlivých elementů téhož děje.

Děti si v tomto věku všímají jednání dospělých a snaží se je napodobovat, což je zvláště zjevné při různých hrách. Rovněž se u dětí začínají projevovat nejjednodušší formy logického myšlení. Proto je možné, jestliže dítě pochopilo předmět výslechu, je vyslechnout. Dítě tedy lze vyslechnout na základě jeho psychické vyspělosti, a nikoliv v závislosti a věku.

3.1.3 Mladší školní věk (6-11 let)

V tomto věku se již objevuje záměrné vnímání a logické úvahy, dítě již dokáže chápat některé jednodušší vztahové otázky. Získává zkušenosti z oblasti společenských vztahů a morálního jednání. Je ovšem třeba poukázat na malou schopnost dětí tohoto věku rozlišit prvořadá a druhořadá záležitosti, v důsledku čehož vyplňují vzniklé mezery fantazií a představivostí, kterou následně vydávají za skutečnost. Projevuje se také sklon ke zveličování a neschopnost popsat předměty, které děti viděly. Přesto děti v mnohých případech vnímají celkový obraz události jinak než dospělí, dlouho uchovávají v paměti to, co pozorovaly. Výsledky psychologického zkoumání dětí ukázaly, že mohou reprodukovat velmi přesně to, co je zajímavá a co pozorovaly, jestliže jsou poměrně brzy vyslechnuty. Důležitým poznatkem se jeví i to, že děti tohoto věku ve většině případů fixují své vjemy v podobě jednotlivých detailů, a ne jako celek.

3.1.4 Střední školní věk (tzv. výrostci 14–15 let)

Toto období je charakteristické širšími poznávacími procesy, děti projevují určitou samostatnost v práci, snaží se navazovat společenské vztahy. Objevuje se zesílené sebevědomí a pocit povinnosti a odpovědnosti. Děti napodobují dospělé, ovšem ne vždy jsou schopny vnímat jednání druhých. Při výslechu je třeba počítat i s rysy typickými pro tuto věkovou skupinu: samolibost, nevyrovnanost v jednání, nedůtklivost, omlouvačnost a někdy až hrubost, nekritičnost k vlastnímu jednání a nedostatečná pevná vůle. Rovněž je třeba vzít v úvahu sklon k fantazii a výmyslům a zvýšenou sugestivitu. Zejména v případech, kdy to, co je předmětem výslechu, bylo dospělými hodnoceno za přítomnosti dítěte. Další nebezpečí spočívá v samotném výslechu, mmj. ve formulaci otázek.⁴

3.1.5 Starší školní věk (do 18 let-mladistvý)

“Toto období se vyznačuje značnou nestálostí. U mládeže se začíná tvořit a upevňovat určitý světový názor, projevuje se potřeba jisté samostatnosti a snaha “zbavit se“ dohledu rodičů a učitelů. Formuje se osobnost mladistvého, který se snaží zaujmout své místo ve společnosti. Při výslechu je nutno brát v úvahu psychologické

⁴ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 261-262.

zvláštnosti tohoto věku, tj. např. snahu o nezávislost, aktivitu v jednání, snadné podrážděné a rychlé změny nálady. Je možné, že mladiství nejsou schopni odlišit dobré od zlého apod. Jsou schopni kvůli falešnému hrdinství a nesprávně pochopenému kamarádství spáchat trestný čin, případně vzít na sebe cizí vinu.“⁵

“Děti velice snadno a rychle podléhají bezprostředním dojmům. To, co dospělí přehlédnou, může upoutat pozornost dítěte. Naopak toho, co dítě může považovat za zajímavé, si dospělý nepovšimne.

Největší význam pro vnímání dětí zde mají zájmy a sliby dítěte (např. chlapec zajímající se o automobily nám řekne velké podrobnosti). Někdy může být dětská výpověď podrobnější a detailnější. U dospělých je tendence nebrat tuto výpověď vážně (pokud dospělý detaily neuvede a dítě ano, tak mu nevěříme, “vymýšlí si“).“⁶

Důležitá je celá osobnost dítěte, především jeho vlastnosti - zájmy, záliby, lhavost, simulování, hysteričnost, roztěkanost, houževnatost, svědomitost, anamnéza od rodičů, psychologů, pedagogů.

“Dětská výpověď ve svém celku nikdy není tak úplná, jako výpověď dospělého (vnímají zlomkovitě). Zvláště u menších dětí (6-9 let) převládá bezděčná pozornost, její rozsah je menší než u dospělého. Dospělý je schopen vnímat 5-7 prvků současně, zatímco dítě 2-3 prvky. Jeho pozornost je spojena se zájmy a zálibami. Děti upoutávají podněty nové, které jsou pro ně neobvyklé, mimořádné (dětské civění na něco). Tak jak dětská pozornost vzniká, tak se obrací k něčemu jinému. Nejobtížnější údaje dětských svědků jsou údaje o prostoru a čase (je sporné se na to dítěte dotazovat, i na odhad věku).

Dále jsou tu některé zvláštnosti, co se týče svéráznosti dětské paměti. Dětská paměť je především symbolická, má obrazný ráz (převážně se opírá o názorně vnímané předměty a názorné vztahy mezi těmito předměty). Převažuje mechanická paměť, logická se postupně rozvíjí (škola rozvíjí převážně mechanickou paměť).

Vědci zkoumali korelaci mezi pamětí podle pohlaví. Převládá názor, že výpovědi chlapců jsou prý věrohodnější. Chlapci do výpovědí vkládají méně emocí než děvčata. Hoši si lépe pamatují věci, které jsou z vnější reality, které je zajímají (tvary,

⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. dop. a přeprac. vyd. Praha : Portál, 2000.

⁶ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7: Grada Publishing, a.s., 2013. s. 263.

lépe pozorují přírodní jevy, dávají přesnější popis předmětů, technických jevů, dobrá schopnost popisu osob).

U děvčat hraje větší roli emocionalita a intuice (výpověď je subjektivnější). Velice silně bývá ovlivněna sympatií nebo antipatií k předmětu, o němž děvčata vypovídají. Děvčata mají lepší paměť na čísla a slova. V období puberty mají děvčata lepší paměť na intimní události všedního dne (také v této oblasti mívají větší fantazii). Mnohem subjektivnější bývají jejich výpovědi o sexuálních deliktech.

Na uchování má vliv délka mezi situací a výpovědí. U dětí má velký význam to, že se neustále střetávají s něčím novým, a proto u nich dřívější poznatky překrývají nové.

Mezery v paměti se vyskytují u všech lidí. Na rozdíl od dospělých děti mezery nahrazují, doplňují, zaměňují situace, čas. U dětí se ve zvýšené míře objevuje snové a fantazijní upravování vzpomínek (u malých dětí je to běžné – děti mají fantazii velice živou). Dítě těžko dokáže odlišit, co si vyfantazíovalo a co skutečně prožilo.“⁷

3.2 Příprava výslechu a taktika vedení výslechu

Když pomineme veškerou přípravu na výslech, dodržování kriminalistických, právních a psychologických zásad, je potřeba u dětí počítat s dalšími zvláštnostmi.

V první řadě se musí vyhodnotit informace k vyslýchané osobě, zejména jeho věk, stále častěji je požadován výslech dětí již tříletých, policisté naráží na nezralý psychický a mentální vývoj dítěte, nedostatečně rozvinutou schopnost komunikace a pochopení různých souvislostí, děti mnohdy nedokáží podat souvislý výklad, věnují pozornost pouze informacím, které vzhledem ke svému věku považují za důležité, jsou schopny se koncentrovat na výslech jen v malém časovém intervalu.

Dále je nutné věnovat pozornost pohlaví dítěte, trestnému činu, jeho druhu a celkové závažnosti trestného činu. Je důležité vědět, zda jde o jedno jednání nebo o opakující se trestný čin nebo pokračující trestný čin. Při výslechu se musí zohlednit

⁷ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7: Grada Publishing, a.s., 2013. s. 263-264.

trauma, které bylo způsobeno dítěti trestným činem. Je nutné zjistit, k jakému psychickému i fyzickému poškození došlo a jak se s tím dítě vyrovnává (např. u dlouhodobě sexuálně zneužívaného dítěte může dojít k existenci tzv. syndromu dětského přizpůsobení sexuálního zneužívání).

Dalším rozdílem mezi výsledkem dětských obětí a výsledkem dospělých je poučení, neboť děti v různých vývojových stupních jsou na různé mentální úrovni, a proto poučení musí odpovídat jeho rozumovým schopnostem.

Vyslychající se musí umět přizpůsobit dítěti, volit a znát jeho slovní zásobu, způsoby vyjadřování, umět si získat jeho důvěru, musí být velmi trpělivý a vnímavý.

3.2.1 Výslech dítěte - kojenecký věk a rané dětství

V tomto věku je nutné využít hravosti dítěte, výslech vedeme za použití demonstračních pomůcek. Vždy je potřeba pořídit audiovizuální záznam z výslechu, dítě poučujeme jednoduchými krátkými větami. Je nutné dát si pozor na formulaci vět, děti v tomto věku opakují to, co slyšely naposledy. Snažíme se být přirozeně vlídní, s upraveným zevnějškem, například cigaretový odér může dítěti připomenout pachatele. Vyslychající policista musí být na výslech připraven, musí znát všechny dostupné informace k dítěti a události. Kvalita výslechu pak závisí na navázání kontaktu s dítětem. Samotný výslech musí trvat co nejkratší chvíli, ideálně 15 – 20 minut.

3.2.2 Výslech dítěte - předškolní věk

V tomto věku opět využíváme hravost dítěte, výslech provádíme za použití demonstračních pomůcek. Taktéž pořizujeme audiovizuální záznam z výslechu. Dítě poučujeme jednoduchými, krátkými větami s pozitivním zakončením (například: Budeme si o tom povídat, ano?). Dítě necháme spontánně vylíčit událost, otázky pokládáme jednoduché, tak aby jim dítě rozumělo (například: Kdo tam s tebou byl? Byl tam ještě někdo další? Kdo s tebou byl doma? Jaký byl ten pán?) a nenabízíme žádné varianty na výběr (Auto bylo bílé nebo červené? Ten pán byl malý nebo velký, hubený nebo tlustý?). Snažíme se být přirozeně vlídní a upravení. Vyslychající musí znát všechny dostupné informace o dítěti a události, kvalita výslechu pak závisí na navázání kontaktu s dítětem. Výslech by měl trvat reálně 30 minut.

3.2.3 Výslech dítěte - mladší školní věk

V tomto období je možné kromě demonstračních pomůcek využít i kresby dítěte. Pořizujeme audiovizuální záznam výslechu a dítě poučujeme krátkými větami s pozitivním zakončením. Dítě necháme spontánně vylíčit události, které se staly. Necháme ho samostatně hovořit o skutku a pachateli. Pokládáme jednoduché otázky a nenabízíme odpovědi. Je nutné dbát na naši verbální i neverbální komunikaci (neobracet oči v sloup, nadměrné rozhazování rukou, listování v papírech, skákání do řeči není v tomto případě na místě). Výslech může trvat až 45 minut, vyslýchající by měl být na výslech řádně připraven.

3.2.4 Výslech dítěte - střední školní věk

U mravnostní trestné činnosti používáme demonstrační výslechové pomůcky, jestliže dítě vypovídá k traumatizujícím událostem, pořizujeme audiovizuální záznam z výslechu. Děti necháme spontánně vylíčit událost, otázky pokládáme jednotlivě, poučujeme s pozitivním zakončením, pokládáme jednoduché otázky a nenabízíme možnosti. Dbáme na naši verbální i neverbální komunikaci. Přijímáme dítě takové, jaké je. Nekomentujeme odpovědi negativně, nehodnotíme verbálně ani neverbálně zevnějšek dítěte nebo jeho projev. Vyslýchající musí být na výslech připraven, kvalita výslechu opět závisí na navázání kontaktu s dítětem.

3.2.5 Výslech dítěte - starší školní věk

U mravnostní trestné činnosti používáme demonstrační výslechové pomůcky, stejně jako v případě dítěte středního školního věku, při výslechu k traumatizujícím událostem pořizuje audiovizuální záznam výslechu. Dítě poučujeme srozumitelně, necháme ho vylíčit veškeré události, pokládáme otázky a nenabízíme žádné odpovědi. Dbáme na naše verbální a neverbální projevy, upravený zevnějšek a negativně nekomentujeme zevnějšek a vyjadřovací schopnosti vyslýchaného dítěte. Od patnáctého roku dítěti zásadně vykáme, pokud by dítě samo řeklo, že chce, abychom mu tykali, tak je možnost mu tykat. Dítě je již trestně odpovědné, poučujeme ho jako dospělého. Kvalita výslechu je ovlivněna navázaným kontaktem. Vyslýchající musí mít veškeré dostupné informace ke skutku i k vyslýchanému dítěti.

3.3 Kladení otázek

U dětí je důležité si uvědomit, že jsou mnohem víc ovlivnitelné než dospělí, je tedy nutné dbát na to, aby kladené otázky nebyly sugestivního rázu. Otázky by měly být kladeny co nejméně, dítěti by měl být dán prostor k tomu, aby se nejdříve spontánně vyjádřilo. Ve stádiu, kdy se dítěte na něco ptáme, musíme dbát na to, aby v barvě a tónu hlasu nebyla obsažena vnitřní sugesce. V případě, že děti odpovídají pouze „ano“ nebo „ne“, tak vypovídají nepřesně, tehdy může být v dětské odpovědi obsažena lež nebo neurčitost. Jednou ze zásad výslechu dítěte je také na něj nenaléhat v případě, že si není jisto detaily, pokud je na něj naléháno, tak mezeru ve své výpovědi vyplní fantazií. Pokud je dítě v postavení poškozeného, je důležité výslech provést tak, aby nemusel být opakován a tím co nejvíce šetřit osobnost a psychický stav dítěte.

“Dalším důležitým bodem v psychologii výslechu dětí je vliv vnějšího prostředí a celkové atmosféry výslechu. Příjemné prostředí místa výslechu může pozitivně simulovat ladění pocitů dítěte, a mít tak nezanedbatelný vliv na jeho výpověď. Doporučuje se mít pro případy výslechu dětí připravenou speciálně uzpůsobenou místnost, která ve spojení s příjemnou atmosférou, navozenou vyslýchajícím, podpoří paměťový výkon dítěte a vede k úspěšnému provedení výslechu.

Vždy je při výslechu dítěte nutné zajistit, aby výslech nemusel být znovu opakován. Pro dítě je takováto situace stresující, a je proto důležité nevystavovat dítě podobné situaci opakovaně. To klade značné nároky na přípravu výslechu, zvláště vezmeme-li v úvahu doporučení, aby výslech byl co nejkratší, aby dítě neunavovalo. Odborníci tvrdí, že opakovanými výslechy je ohrožována psychika dítěte, a to v mnoha různých ohledech. Například je měněna jeho pozice v kolektivu ostatních dětí, je zasažena citová stránka jeho osobnosti, obrazotvornost, školní výuka, jeho sociální “důležitost“ atd.

Je tedy zřejmé, že při výslechu dětí a mladistvých je třeba vycházet z jejich individuálních potřeb v závislosti na jejich věku, psychické vyspělosti a dalších pro daný věk specifických potřeb. Vyslýchající by si měl uvědomit vliv této zkušenosti na další vývoj dítěte a přizpůsobit tomu jak samotné vedení výslechu, tak i podmínky místa a času. Jen tak bude v co možná nejmenší míře zasahováno do budoucího života dětí.

Z předchozího je tedy zřejmé, že děti a mladiství jsou schopni být subjekty výslechu orgány činnými v trestním řízení. Je třeba však brát v úvahu specifika daná jejich věkem.“⁸

3.4 Výslech dětí a mladistvých z právního hlediska

Při výslechu dětí mladších patnácti let a mladistvých v postavení svědků nebo poškozených se užijí ustanovení trestního řádu.

Před výslechem dítěte je nutné vyrozumět zákonného zástupce. Tato povinnost je výslovně upravena pouze pro podávání vysvětlení dítětem dle ust. § 158 odst. 5 trestního řádu, nikoli pro protokolární výslechy, které již mají povahu důkazního prostředku. Plně postačuje vyrozumění jednoho z rodičů a o tom, že k vyrozumění rodiče skutečně došlo, je nutné do spisu doložit nezpochybnitelný doklad.

Úřední záznam o podaném vysvětlení sepsaný dle ust. § 158 odst. 6 trestního řádu nelze před soudem použít jako důkaz, ale má významné procesní důsledky. Na základě skutečností, uvedených v takovém úředním záznamu se dále zvažuje, zda bude s touto osobou sepsán protokol o výslechu svědka nebo zda tato osoba bude jako svědek vyslechnuta přímo při hlavním líčení u soudu.

Protokol o výslechu svědka nebo protokol o výslechu obviněného lze u soudu použít jako důkaz.

Vedle velmi omezeně použitelného úředního záznamu o podaném vysvětlení dle ust. § 158 odst. 6 trestního řádu, existují i další způsoby, jak získat prostřednictvím protokolárního výslechu dítěte důkaz pro další trestní řízení:

⁸ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013, s. 265.

1. Výslech dítěte před zahájením trestního stíhání dle ust. § 158 odst. 9 trestního řádu. Toto ustanovení stanovuje, že *“má-li výpověď osoby povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, policejní orgán ji vyslechně jako svědka za podmínek uvedených v § 158a. Jako svědka vyslechně i osobu mladší osmnácti let a osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti. Jestliže lze předpokládat, že další prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání bude trvat delší dobu, zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala, a v důsledku toho nelze zahájit trestní stíhání a hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi, je možno vyslechnout jako svědka i osobu, jejíž výpověď má podle odůvodněného předpokladu rozhodující význam pro zahájení trestního stíhání, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že by mohl být na takovou osobu pro její výpověď vyvíjen nátlak, anebo hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna její výpověď. Pokud výslechy těchto osob nebyly po zahájení trestního stíhání provedeny znovu podle § 164 odst. 4, lze protokoly o jejich výslechu v hlavním líčení číst nebo obrazové a zvukové záznamy pořízené o jejich výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení přehrát pouze podle § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b), c); jinak lze pouze předestřit protokoly o jejich výslechu podle § 212.”*⁹

2. Výslech dítěte před zahájením trestního stíhání dle ust. § 158a trestního řádu. Toto ustanovení stanovuje, že *“je-li při prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a zjišťování jeho pachatele třeba provést neodkladný nebo neopakovatelný úkon spočívající ve výslechu svědka nebo v rekognici, provede se na návrh státního zástupce takový úkon za účasti soudce; soudce v takovém případě odpovídá za zákonnost provedení úkonu a k tomu cíli může do průběhu úkonu zasahovat. Soudci však nepřísluší přezkoumávat závěr státního zástupce o tom, že úkon je podle zákona neodkladný nebo neopakovatelný.”*¹⁰

3. Výslech dítěte po zahájení trestního stíhání dle ust. § 164 odst. 1 trestního řádu. Toto ustanovení stanovuje, že *“policejní orgán postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně*

⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. akt. vyd. Praha 2 : Leges, 2016. s. 841–842.

¹⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. akt. vyd. Praha 2 : Leges, 2016. s. 845.

osoby pachatele a následku trestného činu (§ 89 odst. 1). Přitom postupuje způsobem uvedeným v § 158 odst. 3 a 5; provádí i další úkony podle hlavy čtvrté s výjimkou těch, které je oprávněn provést pouze státní zástupce nebo soudce. Výsledky svědků provádí, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon nebo jde-li o výslech osoby mladší osmnácti let, osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechně jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Bez těchto podmínek je však možno, jestliže je toho třeba, vyslechnout znalce.“¹¹

Při sepisování protokolu o výslechu se užijí obecná ustanovení o výslechu svědka dle ust. § 97 trestního řádu a následujících. Dále se také použije speciální úprava pro dětské svědky dle ust. 102 trestního řádu, která stanoví, že *“je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než osmnáct let o okolnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat; k výslechu se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušení nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhově. V dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného o výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2. Osoba, která*

¹¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. akt. vyd. Praha 2 : Leges, 2016. s. 864.

byla k výsledku přibrána, se podle potřeby vyslechne k správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i k způsobu, jímž vyslýchaná osoba vypovídala. Osobě mladší než 18 let lze klást otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení.“¹²

Toto ustanovení se užije pouze tehdy, když má dítě vypovídat k traumatizujícím skutečnostem, jejichž oživování by mohlo nepříjemně ovlivnit jeho vývoj. Specifický režim výsledku dítěte, který je uvedený v ust. § 102 trestního řádu se aplikuje jak na výsledky dětí před zahájením trestního stíhání, tak i po jeho zahájení.

Všechny tři shora uvedené protokolární výsledky, pořízené video a audiozáznam mají posléze sloužit jako důkaz před soudem. Na kvalitě provedeného úkonu tedy mimořádně záleží. Důkaz před soudem se provádí přečtením protokolu, tak i přehráním záznamu, proto není nutné do protokolu doslovně přepisovat celý dialog s dítětem, ale je nutno dodržet jen ty náležitosti protokolu, které jsou uvedeny v ust. § 55 odst. 1 trestního řádu, tedy mimo jiných náležitostí musí vystihovat stručné a výstižné provedení úkonu. Doslovnost přepisu je vyžadována pouze u konfrontace.

Otázky lze dítěti klást pouze prostřednictvím vyslýchajícího.

Přítomností dalších osob u výsledku nemá zákon na mysli přítomnost přímo ve výslechové místnosti, ve které je dítě. Přítomnost určitých osob je povinná a jejich absence následně způsobuje nepoužitelnost úkonu. Ze zákona jde o pracovníka orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo dětského psychologa a dále je českou i evropskou judikaturou, která se zabývá kontradiktorností řízení a fair procesem, dána faktická povinnost vyrozumět o výsledku vždy i obhájce v případě již zahájeného trestního stíhání. Tato povinnost je dána i tehdy, když nepožádal o to, aby byl vyrozumíván o vyšetřovacích úkonech. Přítomnost rodičů je pouze fakultativní, rodič na účast při výsledku nemá právní nárok, nemá možnost s úkonem nesouhlasit, nesmí být v procesní kolizi s vyslýchaným dítětem a dítě se před ním nesmí stydět nebo mít jiné obdobné obavy. Rodič jako zákonný zástupce dětského svědka nemá právo klást svému dítěti žádné otázky ani v rámci poučení, ani v rámci vlastního výsledku.

¹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. akt. vyd. Praha 2 : Leges, 2016. s. 769–770.

Před samotným započítím výsledku je nutné vyslýchané dítě poučit ve třech oblastech, a to o významu jeho svědecké výpovědi, o pravdě, nepravdě a zamlčení skutečností a nakonec o tom, co je obsaženo v ustanovení § 100 trestního řádu. Poučení musí být provedeno srozumitelným způsobem na začátku výsledku. Ze zadokumentování poučení a výsledku musí být zřejmé, že dítě nebylo pod nátlakem, nebylo poučováno návodným způsobem, a je-li zachycena konkrétní zpětná vazba od dítěte směrem k policistovi, pak je zřejmé, že dítě poučení porozumělo. Toto je zásadní zejména v případech trestné činnosti páchané v rámci rodiny.

V případě, že mladistvý vystupuje v trestním řízení již jako obviněný, k jeho výsledku se užijí ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Podle ustanovení § 36 zákona o soudnictví ve věcech mládeže má být v řízení proti mladistvým vyšetřování, projednávání i rozhodování jejich trestních věcí svěřeno osobám znalých otázek, jež souvisejí s výchovou mládeže. Tím tak bude zaručeno splnění výchovného účelu řízení. Proto dochází ke spolupráci s Probační a mediační službou a s příslušným orgánem sociálně právní ochrany dětí.

Ustanovení § 40 téhož zákona o soudnictví ve věcech mládeže navíc zmiňuje spolupráci také se zájmovými sdruženími občanů či s osobami realizujícími probační programy.

Ustanovení § 42 zákona o soudnictví ve věcech mládeže se věnuje právům mladistvého. Mladistvý má především právo na zacházení adekvátní jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu.

Musí mít obhájce od chvíle, kdy jsou vůči němu použita opatření podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nebo provedeny úkony podle trestního řádu. Výjimkou je případ, kdy nelze provedení úkonu odložit a zajistit o něm vyrozumění obhájce. Mladistvého je nutné o jeho právech vždy poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.

Ustanovení § 57 zákona o soudnictví ve věcech mládeže ukládá orgánům činným v trestním řízení při výsledku obviněného mladistvého postupovat ohleduplně a šetřit jeho osobnost.

V případě, že se dítě mladší patnácti let dopustí činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě. Tato opatření jsou uvedena v ustanovení § 93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.

Ustanovení § 92 zákona o soudnictví ve věcech mládeže netrvá na výsledku dítěte mladšího patnácti let v rámci samotného jednání, pokud je jeho jednání kvalifikované jako čin jinak trestný a je spolehlivě prokázáno jiným způsobem. Názor dítěte ve věci však musí být zjištěn.

Úprava týkající se zjišťování názoru dítěte vychází ze čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Ten k předmětné tématice stanovuje, že smluvní státy zabezpečují dítěti schopnému formulovat vlastní názory právo je rovněž svobodně vyjádřit v záležitostech, které se ho dotýkají. Zároveň se dítěti poskytuje možnost být slyšeno přímo nebo prostřednictvím zástupce či příslušného orgánu v každém soudním nebo správním řízení, jež se ho týká. Způsob slyšení přitom musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

4 KOMUNIKACE S OBĚTÍ

“Kontakt policistů či jiných osob s oběťmi trestných činů je velmi náročný a stresující pro obě zúčastněné strany. Především pak prvním setkáním bezprostředně po kritické události je přisuzován zvláštní význam. Je důležité, aby tato počáteční jednání byla profesionální, ale přitom citlivá. Vhodným způsobem chování lze nejen získat důvěru oběti, ale zjistit od ní potřebné informace, poskytnout jí klid a bezpečí a zabránit tak její další viktimizaci.“¹³

Navázat kontakt s obětí nám pomůže několik základních věcí, a to bez jakékoliv podmínky přijmout osobu, se kterou jednáme, bez skrývaného podezření a kladení podmínek pro její přijetí. Dále schopnost empatie, která nám pomůže vcítit se do druhé osoby a umožní nám tak lepší pochopení druhé osoby. A také tzv. autenticita, což znamená, že jsme schopni být sami sebou, nic nepředstírat a dávat najevo své postoje a pocity.

4.1 Nonverbální komunikace

Nonverbální nebo také neverbální komunikací rozumíme komunikaci beze slov. Lze sem zařadit gesta, držení těla, vzdálenost při komunikaci, mimiku, oční kontakt, dotyky apod.

Psychologické doporučení v oblasti nonverbální komunikace:

Zrakový kontakt

“Pomocí něho můžeme signalizovat povzbuzení a podporu. U obětí se často setkáváme spíše s tendencí vyhýbat se zrakovému kontaktu. Doporučuje se proto, aby se jednající policista pokusil o navázání zrakového kontaktu. Je vhodné přímým a přirozeným způsobem hledět oběti do očí, neuhýbat pohledem při kladení otázek.

¹³ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2016. s. 124.

Navázání zrakového kontaktu zpravidla zlepšuje komunikaci, a tím i kvalitu odpovědi oběti.

Držení těla

Je vhodné, aby jednající policista kontroloval své držení těla, zejména když hovoří oběť. Bezděčné odklánění se, nahýbání trupu směrem od oběti naznačuje odstup, nechut' či averzi. Zcela vzpřímený postoj, vzpřímená či mírně vzad držená hlava signalizuje neosobní jednání. Tyto spontánní a bezděčné prvky oběť citlivě registruje a působí na ni nepříznivě.

Vzdálenost

Optimální prostorová vzdálenost mezi obětí a jednajícím policistou neexistuje. Záleží na konkrétní situaci a osobnosti zúčastněných. Obecně platí, že se vzrůstající vzdáleností roste i pocit oficiálnosti a neosobnosti jednání. Proto je vhodné se v tomto ohledu řídit reakcemi oběti. Policista by měl umožnit oběti, aby si sama zvolila pro ni přijatelnou vzdálenost. Stejná zásada platí i pro oblast haptiky.¹⁴

4.2 Verbální komunikace

Verbální komunikací rozumíme komunikaci prostřednictvím řeči a jazyka, pomocí slov. Může být přímá, zprostředkovaná, mluvená, psaná nebo reprodukována.

Psychologické doporučení v oblasti verbální komunikace:

Paralingvistika

“Při jednání s obětí je třeba kontrolovat hlasitost, rychlost a rytmus mluveného projevu. Je vhodné hovořit tlumeným hlasem, pomalu a s delšími přestávkami mezi

¹⁴ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2016. s. 124.

jednotlivými otázkami. Pomalejší kladení otázek působí dojem trpělivosti a ohleduplnosti.

Aktivní naslouchání

Když hovoří oběť, je nutné zaujmout pozici pozorného posluchače, tento dojem umocňují některé techniky komunikování.

Shrnování

Poté, co osoba dokončí sdělení, zopakujte podstatné body sdělení posluchač. Shrnutí zakončí širokou otázkou, např. “Porozuměl jsem Vám správně? Je to tak?”

Empatické mlčení

Mlčení vkládané do toku řeči může znervózňovat i uklidňovat. Záleží na situaci. V případě oběti působí spíše uklidňujícím dojmem. Oběť bývá často zmatená a potřebuje čas k tomu, aby si srovnala myšlenky. Policista si má tuto skutečnost uvědomit a utlumit přirozenou tendenci přeformulovat otázku, jestliže oběť okamžitě neodpovídá.

Osobní vyjadřování

Při jednání s obětí se doporučuje používat osobní formulace typu “Mám pocit“, “Myslím si“ namísto úředních, neosobních formulací typu “Bylo by dobré“, “Je stanoveno“ apod. Osobní vyjadřování zprostředkovává pocit zájmu a účasti.

Vyjádření samozřejmého

Je vhodné, aby jednající policista sděloval i skutečnosti, které považuje za samozřejmé. Jde zejména o ujištění, že poškozenému již nic nehrozí, že úkolem policie je pomoc oběti apod. Na oběť prožívající silné emocionální rozrušení působí takové

výroky uklidňujícím dojmem. Oběti často kladou policistům velmi podobné otázky. Zkušený policista může využít svých postřehů z obdobných minulých situací a spontánně objasňovat věci, na které se oběti obvykle dotazují (technika čtení myšlenek). Čtení myšlenek působí uklidňujícím dojmem, oběť získává pocit, že její reakce a stavy jsou běžné.

Vyjadřování pocitů

Policisté jsou zavázáni k nestrannosti. Z psychologického hlediska je však rozdíl mezi nestranným a neosobním přístupem. I při objektivním nestranném přístupu může policista sdělit určité pocity, kterými potvrzuje roli citlivého člověka. Výrok “Je mi líto, co se stalo“, nikterak neporušuje zásadu nestrannosti, a přitom usnadňuje komunikaci s obětí. Existují situace, kdy se policista musí dotazovat na věci, které jsou obvykle pro každého člověka trapné a nepříjemné. Samotné konstatování této skutečnosti může usnadnit probírání takových otázek (např. “Musím Vám nyní položit několik otázek. Pravděpodobně Vám to nebude příjemné. Ani mně to není příjemné. Není jich však mnoho a budu postupovat šetrně.“)

Inspirovat by se v tomto duchu měli nejen policisté, ale i zdravotnický personál, který s oběťmi bezprostředně po spáchaném deliktu vstupuje v kontakt, provádí anamnézu a vlastní vyšetření, odebírá biologický materiál a realizuje profylaktická opatření (aplikace antibiotik, postkoitální antikoncepce, prevence tetanu).

Na správnosti jejich postupu závisí nejen příslušný odborný závěr, ale na jeho vhodnosti i psychický komfort poškozeného.¹⁵

4.3 Věrohodnost výpovědi a dětská lež

U dětských výpovědí nesmíme zapomínat na dvě fakta. Jedním je, že děti se při výpovědi chtějí pochlubit tím, co vědí, očekávají pochvalu za to, že nám něco pověděly. Druhým je, že pokud na dítě naléháme nebo jiným způsobem vyvíjíme nátlak, tak je

¹⁵ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2016. s. 125.

velká pravděpodobnost, že řekne téměř cokoliv, jen proto, aby se zbavilo napětí a pro něj nepříjemná situace skončila.

U dětí dochází k rozvoji nejživější fantazie mezi šestým a devátým rokem života. Pokud si dítě něco nepamatuje, tak mezeru vyplní tím, co si domyslí. Nevýhodou opakování dětské výpovědi je to, že pokud si dítě opakuje to, co už nám řeklo, tak se pouze utvrzuje v tom, že to tak opravdu bylo.

Právě fantazie má zásadní vliv na jednu z dětských lží. Občas ani rodičům není jasné, proč mají tak prolhané dítě. Takováto dětská lež je běžná, mnohdy ale také záleží na tom, jakou má míru. Musíme mít na paměti, že lež je nepravdivá skutečnost, u které si lhář musí být vědom toho, že je to nepravda. Děti do pěti až šesti let nejsou schopny odlišit pravdu od lži.

PhDr. Matoušková ve své publikaci “Aplikovaná forenzní psychologie“ uvádí několik forem dětských lží:

“Úniková lež – dítě se snaží vyhnout nepříznivé situaci a nalhává si situaci příznivější. Setkáváme se s tím u rozvodových pří. Dítě si nepřipustí, že jeho maminka ho zanedbává, že ho nemá ráda (lží si pomáhá).

Lež obranná – dítě lže tam, kde je utlačováno i týráno.

Účelová lež – může být buď pasivní (zamlčuje pravdu), nebo aktivní (nebezpečnější) – z takového lhaní se může stát rys osobnosti. Dětská lež není často průhledná. Někdy dospívající dívky říkají, že je jejich učitel obtěžuje, i když to není pravda. I když se dokázala nevina, dívka stále říkala, že to pravda je (vůbec si to nenechala vymluvit). Důvodem bylo, že ji pan učitel nemiloval.

Projev strachu – nejčastější projev, dítě touží uniknout potrestání.

Nejvýraznější tendence ke lhaní mají ty z dětí, které mají hysterické tendence. Mnohdy hraje roli výchova (např. rodiče napíší dítěti omluvenku nemoci, když někam jedou). Dítě nesmí být přesvědčováno, že lež je výhodnější než pravda.

Výrazným rysem u dětí je sugestibilita. Děti mají zvýšenou míru ovlivnění, jsou snáze ovlivnitelní než dospělí. Se zvyšujícím se věkem sugestibilita klesá. Mnohem

ovlivnitelnější jsou děti pasivní, se sníženou sebedůvěrou, nebo naopak děti, které jsou málo kritické a afektivní ve svých projevech. Děti mají ještě nedostatečnou slovní zásobu a mohou přejímat různá slova, výrazy od okolí, kterými doplňují svoji výpověď, aniž by jim rozuměly (byl případ, kdy se tatínek chtěl rozvést s manželkou a svým dcerkám vyhrožoval, aby říkaly, že matka je nevěrná a provozovala orgie s jinými muži v bytě).

Při výslechu je tedy potřeba počítat s faktem, že děti zpravidla reagují citlivě na působení vyslyšajícího a snaží se mu vyhovět, odhadnout, co chce slyšet. Otázky by proto měly být formulovány tak, aby nenaznačovaly ani nenapovídaly odpověď.¹⁶

Při hodnocení věrohodnosti dětské výpovědi se musíme zaměřit na to, jaké výrazy dítě používá s ohledem na jeho věk, jedná se především o výrazy ze sexuální oblasti nebo například slangové. V případě, že je výpověď s dítětem opakována a je podrobnější, není to v pořádku. Je normální, že si dítě v určitém věku není schopno zapamatovat a uložit si do paměti souběh událostí tak, jak šly přesně za sebou i s detaily, a ještě o nich následně vypovídat.

Vyhodnocení pravdivosti výpovědi se provádí klasicky porovnáním informací obsažených ve výpovědi s ostatními důkazy, které jsou k dispozici.

“Pro věrohodnost výpovědi svědčí zejména absence rozporů při srovnání jednotlivých výpovědí získaných v časovém odstupu, souhlas pozorovaného chování vyšetřované osoby s obsahem výpovědi, konkrétní, jasné, bohaté a nestereotypní líčení děje, popis událostí typických pouze pro danou situaci, logické zakotvení události v čase, popisování detailů, jejichž význam vyslyšchaný vzhledem ke své úrovni vývoje nemůže chápat, popis vlastních stavů a nálad, které vyslyšchaný registroval v době, na niž je tázan atd.”¹⁷

Kriminalistická praxe vychází z toho, že od dítěte je možné získat pravdivou výpověď, kterou lze použít v trestním řízení. Je však nutné respektovat individuální duševní vývoj dítěte a zvolit vhodné taktické postupy.

¹⁶ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 264.

¹⁷ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 251.

Obecná věrohodnost je získávána také z objektivního zkoumání prostředí, ve kterém dítě žije. Základem je, aby vyslýchané dítě mělo obecné předpoklady k objektivnímu vnímání, pochopení situace a vybavování si událostí, které prožije v běžném životě. Analyzuje se, zda dítě není ovlivněno duševní chorobou nebo poruchou. Důraz je kladen na prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a jeho vliv na psychický vývoj. Zkoumá se taktéž kvalita vnímání, rozumové schopnosti, paměť, způsob myšlení a struktura osobnosti, sugestibilita, sklony k fantazii i případné obecné tendence podvádět. Značnou roli hrají také objektivní údaje, získané prostřednictvím posudků ze škol a z výpovědí jiných osob.

Ověřování speciální věrohodnosti spočívá v tom, že jsou porovnávány veškeré výpovědi, které byly realizovány v různých časových odstupech. Zde se zaměřujeme hlavně na možné důvody lživé výpovědi. Těmito důvody mohou být například strach, msta nebo ochrana jiné osoby. Vyslýchající policista si musí všimnout výrazů, které dítě ve své výpovědi použije, vzhledem k tomu, že nemá ještě dostatečně vyvinutou slovní zásobu jako dospělý člověk. Pokud dítě užije při výslechu termín nebo slovní spojení, které by samo od sebe nemohlo použít s ohledem na jeho věk a mentální úroveň, může to svědčit o návodu, radě, sugesci, přinucení ze strany druhé osoby nebo snaze napodobit blízkou osobu ze sociálního prostředí.

Při zkoumání věrohodnosti dětské výpovědi musíme ke každému dítěti přistupovat individuálně. Zohledňuje se mimo jiné i vrozený typ temperamentu, nervové soustavy, neboť s vrozeným typem nervové soustavy souvisí celá škála psychických stavů – například strach, odvaha, tíseň, deprese, pasivita nebo aktivita, protřelost spojená s lhavostí apod.

Věrohodnost snižuje úroveň intelektu vyslýchaného dítěte. Nízká mentální úroveň je provázena zvýšenou sugestibilitou a sníženou rozumovou úvahou. Mentálně retardované děti ve většině případů ani nechápou smysl kladených otázek.

“Pokud jde o zkoumání věrohodnosti dětské výpovědi v závislosti na věku vyslýchaného dítěte, rozbor více než sta znaleckých expertíz, ukázal, že nejspolehlivější jsou výpovědi dětí mladšího školního věku. Za nejpriznivější věk z hlediska věrohodnosti se považuje období mezi 9. – 11. rokem. U chlapců toto příznivé období přetrvává do 13. – 14. let, u dívek začínají být po 10. – 12. roce výpovědi méně spolehlivé. Dívky jsou totiž v tomto období značně citově nevyvážené, afektivní,

projevují se u nich zvýšená sexuální vnímavost a zvědavost. Mnohdy si dokáží předem dokonale připravit výpověď a vypovídat v závislosti na kladném či záporném citovém zaměření, které mají k zúčastněným osobám. Citová a povahová nevyrovnanost v době dospívání může být faktorem, který činí hodnotu jejich výpovědi zcela chybnou.

Nelze rovněž příliš spoléhat na věrohodnost výpovědí dětí v předškolním věku. Problematickou se jeví zejména spolehlivost časových údajů. Zkušenosti vyšetřovatelů potvrzují, že do deseti let je zpravidla velmi nízká, teprve později se pomalu zvyšuje.

Zvláštní zmínku zasluhují otázky věrohodnosti výpovědi dospívajících dívek.

Při hodnocení výpovědí je třeba zkoumat, zda se v osobnosti vyslýchaného nevyskytují hysterické rysy, s nimiž se setkáváme nejčastěji právě u dívek staršího školního věku a mladistvých.

U chlapecké populace nejsou hysterické rysy osobnosti zdaleka tak výrazné. Hysterické dívky dovedou působit na city, rafinovaně lžou a dívají se přitom bezostyšně zpříma do očí, funkčně se rozpláčou, ale bystře sledují reakce okolí. Hysterické typy jsou problémem při vyšetřování a málo zkušený vyšetřovatel si může učinit o případu chybný názor.

Hysterické rysy je možno sledovat u dětí asi po 10. až 11. roce. Tyto děti se vyznačují tím, že rády a nenuceně vyprávějí, co prožily, avšak jimi popsane situace se vždy vymykají běžné životní normě. Děti se do vyprávění tak vžijí, že mu nakonec samy uvěří.

Svých cílů dosahují lží, pláčem a obratnými podvody, jejich reakce jsou přesně promyšlené a účelové, většinou nepřiměřené podnětům. Na nepatrný podnět mnohdy vzplanou, rozčílí se, házejí na zem předměty, zlostně se rozpláčou a mají tajnou radost, že jsou středem pozornosti. Jejich výmysly jsou senzačního rázu, každou realitu dovedou obratně doplnit svými smyšlenkami.

Výpovědi nedospělců, u nichž se vyskytují hysterické rysy, je nutné obezřetně hodnotit a důkladně prostudovat podrobné materiály o jejich osobnosti nebo si vyžádat znalecký posudek.¹⁸

¹⁸ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 251–252.

5 DĚTI JAKO OBĚTI SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ A SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ

“Problematika kriminality páchané na mládeži je úzce spjata s postavením mládeže ve společnosti. V minulosti bylo ubližování dítěti bráno jako samozřejmost a bylo chápáno jako „otcovská moc“. V současné době je dítě chápáno jako občan v pravém slova smyslu.“¹⁹

Hlavní úlohou specialisty, který se setká s podezřením na sexuální zneužívání nebo sexuální násilí je nechat oběť šetrně vyšetřit. Jedná se o vyšetření fyzikální i psychologické, které by mělo být doplněno o osobní i rodinnou anamnézu.

S přihlédnutím k okolnostem případu je nutný individuální přístup a obezřetnost.

U většiny sexuálního násilí na dětech se nejedná o penetrativní formu, stanovení přesné a konečné diagnózy bývá proto velmi složité. Takové formy sexuálního násilí vyžadují spolupráci několika odborníků různých profesí. Spolupráce všech odborníků může budít dojem, že je oběť posílána z místa na místo, ale v žádném případě to tak není. Jde o to, že žádný z odborníků není schopen sám diagnózu určit a zjistit pravdu.

Nezanedbatelnou roli v těchto případech také hraje chování okolí oběti. Hysterické a necitlivé chování rodičů, učitelů, vyšetřovatelů, lékařů nebo jiných osob, které se podílí na vyšetřování sexuálního deliktu, následující po oznámení skutku bývá pro dítě mnohem větší trauma než samotné zneužití. Psychologie tyto stavy označuje jako sekundární viktimizaci. Primární viktimizace nastává poškozením samotné oběti pachatelem, sekundární viktimizace nastává právě nevhodným chováním, již výše uvedených osob. Povinná svědecká účast při hlavním líčení u soudu má taktéž neblahý vliv na psychiku oběti.

“Pro průběh vyšetřování je vhodný detailní záznam spontánních poznámek dítěte při vyšetřování. Rozhovor s dítětem vždy nahráváme. Je to vhodné pro zabránění sekundární viktimizace dítěte opakovanými výslechy, jednak pro profesionála, který výslech provádí. Ten má pak možnost následné konzultace s ostatními odborníky, může

¹⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 150.

dostat i zpětnou vazbu na to, zda byl způsob vyšetření adekvátní, zda nedával návodné otázky, zda byl dostatečně vnímavý k potřebám dítěte apod. Rozhovor by se měl vždy odehrávat v přátelském prostředí, bez rušení telefonem, za přítomnosti jednoho vyšetřujícího. K této možnosti napomáhá jednocestné zrcadlo. Tak je možná následná konzultace s kolegy a přítomnými z jiných profesí. Většina zneužitých dívek dává přednost rozhovoru se ženou.²⁰

S. Bourcet a I. Gravillonová ve své knize píší: „Říká se, že zlí psi “vyčenichají“ lidi, co se jich bojí, a pokoušou spíše je než ty, co své obavy nedávají najevo.“²¹ Agresor si mnohem častěji vybere nesmělou a bázlivou oběť než oběť sebejistou.

Sexuální delikty násilného charakteru, především vaginální a anální znásilnění, orální styk nebo masturbace, patří k nejzávažnějším trestným činům proti lidské důstojnosti. Psychické následky bývají pro děti velmi závažné a dlouhodobého charakteru.

Z hlediska prevence těchto sexuálních deliktů bývá zcela zásadní poznání mechanismů, které vedly pachatele ke spáchání takového sexuálního deliktu s danou dávkou sexuální agrese. Nemenší roli v takových případech hrají i osobnostní rysy pachatele, jeho motivace k takovému jednání apod.

Informovanost policistů o obětech a pachatelích sexuálních deliktů je v zásadě jedním z předpokladů pro adekvátní postup při vyšetřování.

“Traumatizující zážitky sexuálního zneužití závisí především na věku dítěte, na tom, jak dítě takové zneužití akceptuje, na poměru dítěte k pachateli, na druhu zneužití, na míře a době trvání zneužívání, na reakci okolí a na pomoci, které se dítěti po takové události dostane. Dlouhodobé účinky zneužití jsou pak nejvíce ovlivněny frekvencí a délkou zneužívání, stupněm použitého násilí a stupněm závislosti oběti na pachateli. Pohlavní zneužití v dětství může hrát roli při vzniku alkoholové a nealkoholové závislosti, sebevražedných tendencí, sexuálních dysfunkcí u žen a sexuálních deviací pedofilního charakteru u mužů.“²²

²⁰ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 165.

²¹ BOURCET, S. GRAVILLOVNOVÁ, I. *Šikana ve škole, na ulici, doma: Jak bránit své dítě*. Praha : ALBATROS nakladatelství, a.s., 2006.

²² MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 165–166.

Samostatnou skupinu obětí sexuálního násilí tvoří tzv. “komerčně sexuálně zneužívané děti“. Jedná se o skupinu dětí, které jsou závislé na alkoholu, omamných a psychotropních látkách a hracích automatech. Tato závislost je u nich pěstována záměrně. Cílem této dětské závislosti je snadněji je přimět k prostituci, otupit jejich vnímání, zbavit je možnosti samostatného rozhodování i zábran. To umožní poskytovatelům drog snadnější manipulaci s těmito dětmi.

Komerčně sexuálně zneužívané děti tvoří nejohroženější skupinu z hlediska šíření pohlavních chorob.

“Dětské homosexuální prostituci jsou vůbec nejrizikovější skupinou z hlediska onemocnění a přenosu AIDS.“²³

Zásadní roli v boji proti mravnostní a násilné kriminalitě hraje policie. Většinu takových trestných činů má na svědomí pachatel, který je pro společnost velmi nebezpečný a je prioritou, aby byl za své jednání řádně a spravedlivě potrestán a tím, bylo opakování takové trestné činnosti eliminováno.

5.1 Demonstrační loutky “Jája a Pája“

Autorkou demonstračních loutek “Jája a Pája“ je PhDr. Alena Plšková z Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia v Praze. Tyto loutky používají policisté od roku 1995. V roce 2014 k nim přibyli ještě rodiče a prarodiče.

Obrázek č. 1 – „Jája a Pája“ s celou rodinou²⁴

²³ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 166.

²⁴ Obrázek č. 1. - PLŠKOVÁ, A. *Kriminalistický sborník 1/2015*, “Jája a Pája s celou rodinou“. Praha 4 : Tiskárna MV, 2015, s. 1.

„Jája a Pája“ jsou policejní panenky, které mají důležité poslání. U dětí, které se staly oběťmi sexuálních praktik, mají snížit trauma při výslechu. Ve většině případů jsou pachateli této trestné činnosti rodinní příslušníci nebo osoby, které jsou rodině blízké. Tyto panenky se používají při výslechu dětí, které nedokáží popsat, co se jim stalo, u dětí, které nemají dostatečnou slovní zásobu, u dětí s mentálním postižením a u dětí s nízkým věkem. Loutky se osvědčily i při objasňování mravnostní a násilné trestné činnosti spáchané na dospělých ženách.

Loutky jsou vybaveny druhotnými pohlavními znaky. Mimo šatů jsou vybaveny i spodním prádlem. Jsou vyrobeny z materiálu, který splňuje hygienické požadavky a je snadno udržovatelný.

Dle interního aktu policejního prezidenta je práce s loutkami svěřena zejména specialistům, kterými jsou vyšetřovatelé, lékaři, psychologové, psychiatři, sexuologové apod.

Samotné loutky se stávají neverbálním komunikačním prostředkem mezi vyslýchajícím a dítětem. Na začátku je důležité, aby si policista a vyslýchané dítě ujasnili, koho bude daná loutka představovat. Nebo koho představuje loutka ve vztahu k vyslýchanému dítěti. Při takovém výslechu je možné použít mimo demonstračních loutek i jiné prostředky např. papír a pastelky nebo fixy a tabule. Děti mohou některé věci nakreslit nebo napsat některá slova, o kterých se stydí mluvit.

Obrázek č. 2 - 4 – Příklady demonstrování na loutkách „Jája a Pája“²⁵

²⁵ Obrázek č. 2 - 4 - PLŠKOVÁ, A. *Demonstrační pomůcky „Jája a Pája“ v kriminalistické, sexuologické, pedagogické a psychologické praxi*. [online]. [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: WWW: <<https://rodicovstvo.files.wordpress.com/2012/12/demonstrac48dnc3ad-pomc5afcky-e2809ejc3a1ja-a-pc3a1ja.pdf>>.

5.2 Výslechové místnosti

Pro případné výslechy dětí není na mnoha služebnách vytvořeno zázemí. Chybějí čekárny, které by byly řádně vybaveny pro svědky i oběti trestné činnosti, zejména děti. Zpravidla tyto osoby sedí po delší dobu v průchozí chodbě, kde jsou policisty přiváděny osoby omezené na osobní svobodě s pouty na ruku. Následně jsou tyto osoby střeženy policisty v uniformách přímo na téže chodbě. Je nutné vzít v úvahu, jak se právě tito dospělí pachatelé chovají a vyjadřují. Často jsou pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek. Mnohdy dochází i k tomu, že děti jsou konfrontovány na policii přímo s pachateli, kteří jim způsobili fyzickou, psychickou či jinou újmu, právě tím způsobem, že čekají na výslech na stejné chodbě, někdy poblíž cely, kde jsou tito pachatelé umístěni.

Obrázek č. 5 – Výslechová místnost Benešov²⁶

Obrázek č. 6 – Výslechová místnost Písek²⁷

²⁶ Obrázek č. 5 – STULÍKOVÁ, E. *V Benešově otevřeli speciální výslechovou místnost pro děti*. Blesk.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi-z-policejního-deniku/274181/v-benesove-otevřeli-specialni-vyslechovou-mistnost-pro-deti.html>>.

²⁷ Obrázek č. 6 – BENEŠ, M. *Výslechové místnosti na policii v Písku připomínají hernu a obývací*. iDNES.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <http://budejovice.idnes.cz/nove-vyslechove-mistnosti-na-policii-v-pisku-fan-/budejovice-zpravy.aspx?c=A141215_154657_budejovice-zpravy_khr>.

Přestože mají někteří policisté – specialisté výslechové místnosti v dosahu, nejsou mnohdy využívány z nejrůznějších důvodů. Nejčastěji se jedná o obavy z používání videotechniky, z možnosti poškození záznamu či nenahrání výslechu z technických příčin. Většina specialistů není proškolená v používání výslechových místností.

Obrázek č. 7 – Výslechová místnost Plzeň²⁸

Policisté mnohdy nechtějí používat tyto místnosti i z důvodů časových. Někteří krajsí ředitelé policie nevidí důvody pro zvyšování počtu speciálních výslechových místností pro svůj kraj, považují je za zbytečný luxus a ekonomické zatěžování jejich ředitelství. Specialisté proto musí zpravidla dojíždět do výslechových místností z velkých vzdáleností. Nejhorší je, že stejnou vzdálenost musí absolvovat i dítě, které se stalo obětí trestného činu. Tato cesta je pro dítě stresující a únavná, neboť ne každá rodina je schopná zajistit přepravu na místo výslechu osobním vozidlem. Dítě je vytrženo z běžného denního života, léčebného režimu a v závislosti na jeho věku je při výslechu nepokojné, nepozorné a unavené. Pro vyslýchajícího je velmi problematické u takového dítěte udržet pozornost a ochotu k věci vypovídat.

²⁸ Obrázek č. 7 – První výslechové místnosti v kraji omezí stres dětí. Regionplzen.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://www.regionplzen.cz/zpravodajstvi/prvni-vyslechove-mistnosti-v-kraji-omezi-stres-deti/>>.

Jakmile si policisté výslechové místnosti vyzkouší, většinou převáží pozitiva nad negativy a začnou je používat. Jsou si plně vědomi toho, že výpověď dítěte, která je při výslechu natáčena na videozáznam, má u osudu velkou váhu a samotné dítě zpravidla již nebude opětovně vyslýcháno, neboť autentický obrazový a zvukový záznam zcela ukazuje spontánní výpověď dítěte s jeho vyjadřováním a se všemi jeho emocemi.

Budeme-li se zabývat otázkou procesních úkonů, týkajících se prověřování mravnostní trestné činnosti páchané na dětech známými pachateli, postup v těchto procesních úkonech by měl být co nejkratší a měl by trvat jen tak dlouho, než se zjistí, že opravdu došlo k trestnému činu a kdo je z této trestné činnosti podezřelý. Následně by mělo dojít ke sdělení obvinění, aby obviněný měl možnost využít všech svých procesních práv, a teprve poté by měl následovat výslech poškozeného dítěte.

V praxi je bohužel běžné, že policisté jsou často nuceni i u známých pachatelů vyslýchat dětskou oběť před sdělením obvinění, aby státní zástupci měli jisté podklady pro stíhání pachatele, a opětovně musí provádět tentýž výslech po sdělení obvinění.

²⁹ Obrázek č. 8 – SOLIL, I. *Praha 1 podpořila vznik speciální výslechové místnosti*. Praha1.cssd.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://praha1.cssd.cz/dokumenty/s2051/a10760.html>>.

Dochází tak k opakovaným výslechům dětských obětí, které trvají mnohdy více než hodinu, a to na základě požadavku nadřízených či pokynu státních zástupců. Obvinění se s obhájci domáhají opětovného výslechu dítěte, neboť nebyla dodržena jejich práva. Nikdo však již neřeší práva dětských obětí, které již ze zákona mají být vyslýchány zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby další výslech nemusel být v probíhajícím trestním řízení již prováděn.

Obrázek č. 9 – Výslechová místnost Pardubický kraj ³⁰

Kromě specialistů na děti a mládež u orgánů činných v trestním řízení málokdo řeší věk dítěte, ale také to, jak způsob výslechu působí na dětské oběti. Pokud je veden nesprávně nebo opakovaně, je známo, že dochází k sekundární viktimizaci ze strany orgánů činných v trestním řízení. Velmi často se stává, že dítě před soudem již není schopno vypovídat nebo odmítne zopakovat svoji výpověď, neboť již uplynula dlouhá doba od spáchaného skutku nebo se u poškozeného dítěte projeví posttraumatická stresová porucha. Občas dojde i k tomu, že dítě ovlivní příbuzní pachatele natolik, že u soudu nevypovídá, případně svoji výpověď odvolá.

³⁰ Obrázek č. 9 – NOVÁKOVÁ, Z. *Kraj pomohl vybudovat výslechové místnosti pro děti.* RadyvNouzi.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://praha1.cssd.cz/dokumenty/s2051/a10760.html>>.

6 DELIKVENCE MLÁDEŽE

Trestná činnost dětí a mládeže je jedním z globálních problémů, Českou republiku nevyjímaje. “Problematika delikvence mládeže je důležitou oblastí, které se věnují kriminologové i celá společnost. Na jedné straně existuje určitá vyšší míra tolerance, kdy jsou pachatelé děti, a to vzhledem k jejich nezralosti. Na druhé straně stoupají obavy z kriminality mládeže a společnost volá po účinnějších opatřeních, například po snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let.”³¹

V dnešní zrychlené době dospívají děti po fyzické stránce velmi rychle, duševní vývoj je ale pomalejší.

“Společensky závadné chování ve věku, kdy si člověk buduje vlastní hodnotový systém, hledá své místo a uplatnění mezi ostatními, může být znakem poruchy jeho dosavadního vývoje, nevyhovujících vnějších podmínek, v horším případě vážnějšího narušení osobnosti.”³²

To může být také důsledkem jeho přirozené nezralosti, nezkušenosti, bezradnosti vůči okolnímu světu.

“V každém případě takové chování signalizuje nebezpečí pro budoucnost jak onoho mladého člověka, tak i jeho okolí.”³³

S ohledem na to, v jakém vývojovém stádiu se tito pachatelé nacházejí, se dává přednost výchovné a nápravné stránce před trestem.

“Motivy trestné činnosti mládeže jsou různé: od dětské a mladické nerozvážnosti přes snahy vyrovnat se finančně mládeži z lépe situovaných rodin, blýsknout se před kamarády, získat obdiv v partě, projevit odpor k vyžadovanému konformnímu chování, až po ziskuchtivost a potřebu ublížit druhému.”³⁴

³¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 137.

³² MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 15.

³³ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 15.

³⁴ PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. Praha 9 : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005. s. 142.

Pokud jsou mladiství odsouzeni k výkonu trestu, jsou ve věznicích umístěni odděleně od dospělých, v případech mladistvých jsou uplatňovány speciální výchovné programy a postupy.

Kriminalita mladistvých a dětí je v poměrně velkém procentu zastoupena zejména v trestné činnosti majetkové, mravnostní, násilné, drogové i s rasovým a národnostním podtextem.

6.1 Cesta ke kriminální kariéře

“Struktura trestné činnosti mládeže je do určité míry odlišná od trestné činnosti dospělých. Tyto odlišnosti jsou dány převážně věkem mládeže a dalšími kriminogenními faktory.“³⁵

U kriminality mládeže můžeme charakterizovat zvláštnosti způsobu páchaní trestné činnosti takto:

- “výběr předmětu útoku je určován rozdílným hodnotovým systémem mládeže,
- trestná činnost je obvykle páchána skupinově s nízkou úrovní organizace,
- obvykle schází příprava ke spáchání trestné činnosti, pokud je trestná činnost připravována, úroveň přípravy je povrchní, nedokonalá,
- chování mladistvých delikventů se vyznačuje neúměrnou brutalitou, projevující se např. zbytečnou devastací okolí a předmětů,
- nevýhoda mladistvého pachatele spočívající v nedostatku věku, fyzické síly apod. je nahrazována neúměrnými prostředky k překonání překážky i cíle,
- kriminální delikty jsou často páchány pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, které posilují odvahu i agresivitu,
- při recidivě trestné činnosti mladiství pachatelé volí stejný způsob spáchání a své konání z předchozí trestné činnosti opakují, vzniká tak charakteristický soubor opakovaného chování,
- alibi si zajišťují u svých kamarádů, nebo v partě, obvykle však až po spáchání trestné činnosti,

³⁵ KONRÁD, Z., a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1996.

- o připravované trestné činnosti se obvykle svěřují svým kamarádům nebo členům party,
- obvykle schází snaha utajovat spáchání trestného činu,
- předmětem zájmu jsou obvykle předměty, které momentálně potřebují
- rozhodování a jednání je spíše emotivní než racionální.³⁶

Výchovný faktor ve výkonu trestu odnětí svobody není efektivní. Je to dáno především vývojovým stupněm, ve kterém se odsouzený nachází.

“Charakteristickým rysem mladistvých delikventů je zejména nedokončený individuální a sociální vývoj.”³⁷

Mezi zvláštnosti ve vývoji mladistvého můžeme zařadit například to, že se snaží chovat jako dospělá a samostatná osoba, často se neúspěšně vyrovnává s rozporem mezi biologickou dospělostí a závislostí na rodině. Začíná se stavět do opozice, začíná pochybovat a neuznává autority. Těžko se vyrovnává s nabízenou pomocí ze strany rodičů nebo pedagogických pracovníků, hrubě se vyjadřuje. Silně kritizuje okolí, vidí nedostatky a chyby u svých rodičů, učitelů a ve společnosti. Bez ohledu na cokoliv dává najevo své emoce.

Mladiství odsouzení přicházejí do výkonu trestu zpravidla sociálně zanedbaní, s nízkým intelektem a mnohdy i s nedokončeným základním vzděláním. Žebříček jejich hodnot je ovlivněn egoistickými tendencemi, mají špatné pracovní, společenské a kulturní návyky. Jejich trestná činnost je velmi impulsivní a nebezpečná. Často bývá začátkem jejich kriminální “kariéry”.

Sklony k páčání trestné činnosti nejsou u mladistvých hluboce zakořeněny, proto představují kategorii osob snáze ovlivnitelnou výchovnou činností.

³⁶ CHMELÍK., J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 276.

³⁷ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 16.

6.2 Faktory podílející se na vzniku delikvence mládeže

Tyto faktory lze rozdělit do dvou skupin, jedná se o faktory exogenní, to jsou ty, které existují vně pachatele a mají ve společenské a sociální oblasti vliv na jeho chování.

Druhou skupinou jsou faktory endogenní, které jsou přímo spojeny s osobou pachatele, jedná se o faktory z oblasti biologické, psychologické, medicínské a fyziologické.

Mezi exogenní faktory můžeme zařadit neúplnou rodinu, ze které delikvent pochází. Velké procento delikventů v mladistvém věku pochází z neúplných rodin, často se v ní vyskytuje tzv. „kriminální zázvuk“. To znamená, že se v takové rodině vyskytuje alkoholismus, prostituce apod.

Velmi často je chyba ve výchově, přísná nebo přílišná rozmazlenost, se projeví u většiny mladistvých delikventů. Inteligence a odborné znalosti rodičů delikventů jsou na minimální úrovni. Děti v takových rodinách přebírají delikventní formy chování sourozenců, rodičů nebo jiných členů rodiny a osvojují si je.

Mladiství delikventi často pocházejí ze dvou druhů rodin. Buď z dobře situované rodiny, která nemá na mladistvého čas, nevěnuje se mu a nahrazuje mu svoji péči penězi a věcmi. Nebo z chudé rodiny, kde rodiče na mladistvého nemají čas, protože musí hodně pracovat a starat se. Mladistvý chce to, co mají ostatní a pokud to nezajistí rodina, tak si to vezme sám.

Mezi exogenní faktory beze sporu řadíme pohlaví mladistvého delikventa. Je prokázáno, že delikvence mladistvých chlapců je vyšší než delikvence mladistvých dívek. Je to ovlivněno především přirozenou agresivitou, přirozenou brutalitou, soutěživostí, ochotou riskovat, snahou vyniknout a touhou po dobrodružství. Mezi mladistvými delikventy chlapci i děvčaty jsou zastoupeny všechny stupně inteligence.

“U mladistvých delikventů, u nichž došlo k trestné činnosti převážně vlivem faktorů vnějších jsou voleny běžné pedagogické metody. U mladistvých delikventů, u nichž došlo k trestné činnosti převážně vlivem faktorů vnitřních, jsou voleny speciálně

převýchovné metody (skupinová terapie, psychiatrické zásahy, léčebně – výchovný režim).

Po selhání rodiny a dalších institucí při výchově pociťuje naprostá většina mladistvých delikventů úplnou nebo částečnou absenci uspokojení potřeb seberealizace a sebeuplatnění. Snaha po naplnění těchto potřeb je často dovede až do vězení.“³⁸

³⁸ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. s. 18.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena především na kriminalisticko taktické a psychologické zvláštnosti výslechu dětí v rozdílném procesním postavení. Hlavním cílem bakalářské práce je definovat správný postup při výslechu dítěte jako oběti, svědka i pachatele (obviněného) trestného činu.

Pokud se na výslech dětí díváme z právní stránky, tak zjišťujeme, že provedení výslechu má jasně stanovená pravidla v trestním řádu a v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Zákon ukládá, jakým způsobem a dle jakého ustanovení bude osoba vyslechnuta, zda se bude jednat o protokolární výslech nebo pouze o podání vysvětlení. Stejně je to i s poučením dítěte před výslechem. Jsou to pravidla jasně stanovená a nepřichází v úvahu je nijak měnit nebo uzpůsobovat naší potřebě. Nedodržení některých pravidel výslechu může mít z procesní stránky věci fatální následky.

Kriminalistická taktika se zabývá především důkladnou přípravou na provedení výslechu. Policista by měl před výslechem k věci zjistit co největší množství informací, se kterými pak u výslechu dále pracuje. Neméně důležité je kladení otázek. Dítě je snadno ovlivnitelné a vzhledem k jeho věku některým otázkám nemusí ani rozumět, proto je důležité kladení otázek uzpůsobit osobnosti dítěte. Zvláštní důraz je kladen na verbální i nonverbální komunikaci. Zvláštní kapitola je věnována dětem, jako obětem sexuálního násilí. Patří sem taktika výslechu dětí ve výslechových místnostech s využitím demonstračních loutek.

Psychologické hledisko je zaměřeno především na samotný vývoj dítěte v různých věkových obdobích. Každé dítě jinak vnímá, jinak si různé věci pamatuje a jinak je umí reprodukovat a hovořit o nich. Důležité je ke každému dítěti přistupovat individuálně, zohlednit jeho temperament, mentální úroveň a umění se vyjádřit. Při vyhodnocování věrohodnosti výpovědi nesmíme opomenout fakt, že se u malých dětí vyvíjí fantazie a to, co si nepamatují si domyslí.

Závěrem lze tedy shrnout, že pokud vyslýchající policista dodrží určitá doporučení s ohledem na situaci a samotnou osobnost dítěte, bude se chovat profesionálně a mít lidský přístup, je schopen od dítěte získat informace, které jsou důležité.

Správně provedený výslech dítěte ať už ve výslechové nebo obdobné místnosti, zaznamenaný na paměťové médium, má u soudu značnou důkazní váhu.

V případě, že je výslech proveden správně, lze od dítěte získat pravdivou a věrohodnou výpověď, upotřebitelnou pro řízení u soudu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BOURCET, S., GRAVILLOVNOVÁ, I. *Šikana ve škole, na ulici, doma: Jak bránit své dítě*. 1. vydání. Praha: ALBATROS nakladatelství, a.s., 2006. 71 s. ISBN 80-00-01552-8.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006. 309 s. ISBN 80-86898-73-3.
3. CHMELÍK., J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
4. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. aktualizované vydání. Praha 2 : Leges, 2016. 1273 s. ISBN 978-80-7502-106-9.
5. KONRÁD, Z., a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*, 3. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. 219 s. ISBN 80-7251-023-1.
6. MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2013. 304 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
7. PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*. Praha 9 : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005, 152 s. ISBN 80-86795-11-X.
8. SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. 1. vydání. Praha : Portál s. r. o., 2003, 114 s. ISBN 80-7178-846-5.
9. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
10. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha : Portál, 2000. 536 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
11. VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vydání. Praha 7 : Grada Publishing, a.s., 2016. 168 s. ISBN 978-80-271-9173-4.

Časopisy

1. CUPALOVÁ, L., KLIMUS, F., FOLDYNA, T. *Český pedofil na dovolené v Chorvatsku*. In Kriminologický sborník 1/2015. Praha 4 : Tiskárna MV, s.p.o., 2015. 72 s.

TV seriály

1. *Legendy kriminalistiky*, 10. epizoda, Rodiče na obtíž. TV.
2. *Případy 1. oddělení*, 1. série, 10. epizoda, Klíčový důkaz. TV.

Elektronické zdroje

1. BENEŠ, M. *Výslechové místnosti na policii v Písku připomínají hernu a obývací*. iDNES.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <http://budejovice.idnes.cz/nove-vyslechove-mistnosti-na-policii-v-pisku-fan-budejovice-zpravy.aspx?c=A141215_154657_budejovice-zpravy_khr>.
2. NOVÁKOVÁ, Z. *Kraj pomohl vybudovat výslechové místnosti pro děti*. RadyvNouzi.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://praha1.cssd.cz/dokumenty/s2051/a10760.html>>.
3. PLŠKOVÁ, A. *Demonstrační pomůcky „Jája a Pája“ v kriminalistické, sexuologické, pedagogické a psychologické praxi*. [online]. [cit. 2017-10-25]. Dostupné z: WWW: <<https://rodicovstvo.files.wordpress.com/2012/12/demonstrac48dnc3ad-pomc5afcky-e2809ejc3a1ja-a-pc3a1ja.pdf>>.
4. *První výslechové místnosti v kraji omezí stres dětí*. Regionplzen.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://www.regionplzen.cz/zpravodajstvi/prvni-vyslechove-mistnosti-v-kraji-omezi-stres-deti/>>.
5. SOLIL, I. *Praha 1 podpořila vznik speciální výslechové místnosti*. Praha1.cssd.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://praha1.cssd.cz/dokumenty/s2051/a10760.html>>.
6. STULÍKOVÁ, E. *V Benešově otevřeli speciální výslechovou místnost pro děti*. Blesk.cz. [online]. [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi-z-policejniho-deniku/274181/v-benesove-otevrel-specialni-vyslechovou-mistnost-pro-deti.html>>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

1. Obrázek č. 1

„Jája a Pája“ s celou rodinou

2. Obrázek č. 2 - 4

Příklady demonstrování na loutkách „Jája a Pája“

3. Obrázek č. 5

Výslechová místnost Benešov

4. Obrázek č. 6

Výslechová místnost Písek

5. Obrázek č. 7

Výslechová místnost Plzeň

6. Obrázek č. 8

Výslechová místnost Praha 1

7. Obrázek č. 9

Výslechová místnost Pardubický kraj

8. Obrázek č. 10 – 18

Jak jsme spáchali vraždu

SEZNAM PŘÍLOH

1. Příloha č. I

Kazuistika – Český pedofil na dovolené v Chorvatsku

2. Příloha č. II

Kazuistika – Když jsou vrahem děti

3. Příloha č. III

Obrázky nakreslené spolupachatelem vraždy

PŘÍLOHA Č. I

Kazuistika

Zdrojem následující kazuistiky je časopis Kriminalistický sborník. Vzhledem k tomu, že Kriminalistický sborník je odborný časopis pro policisty a není určen široké veřejnosti, budou osoby v následujícím článku anonymizovány a celá kauza bude pro veřejnost uzpůsobena.

Dalším důvodem anonymizace je zveřejnění bakalářské práce v tištěné i elektronické podobě v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

Následující případ by měla poukázat na složitost vyšetřování a především dokazování mravnostních trestných činů na dětech, ale i na profesionalitu policistů, díky kterým se pachatele podaří zjistit, zadržet a následně postavit před soud.

Český pedofil na dovolené v Chorvatsku

V červenci roku 2009, v té době desetiletá Marie, se svým bratrem Tomášem a svými rodiči matkou Monikou a nevlastním otcem Karlem, odjeli na dovolenou do Chorvatska. Na dovolenou s nimi odjel i Zdeněk, dědeček Marie, nevlastní otec Moniky. Nedávno mu zemřela manželka, tak ho dovolená u moře měla rozptýlit a přivést na jiné myšlenky. Zdeněk byl vášnivý fotograf, všichni to o něm věděli, a svému koníčku se v Chorvatsku i mimo něj věnoval naplno.

V srpnu roku 2009 přišla ke karavanu v Chorvatsku chorvatská policie a Zdeňka zadržela pro podezření ze spáchání trestného činu sexuálního zneužívání dětí a dětskou pornografií. Zdeněk měl na pláži v Chorvatsku fotografovat nahé děti. Byla provedena domovní prohlídka karavanu, kde se ale žádný materiál, který by poukazoval na to, že se Zdeněk dopustil výše uvedených trestných činů, nenašel. Přimo u Zdeňka byl zajištěn fotoaparát se třemi paměťovými kartami. Na všech bylo několik tisíc fotografií se sexuálním podtextem. Byly na nich zachyceny děti ve věku od tří do šesti let a byly

zaměřeny na jejich intimní partie. Na podezřelého Zdeňka byla v Chorvatsku uvalena vazba a rodina se vrátila zpět do České republiky.

Rodině se celá situace zdála absurdní, neustále celou situaci probírali. Začalo jim být podezřelé chování jejich dcerky Marie. Mívala poruchy nálad, nesoustředila se, byla hysterická, od dědečka si nosila různé dárky. Trávila u něj hodně času a on se nákloností k ní netajil.

Rodiče Marie měli čím dál větší podezření, že mezi jejich dcerou a Zdeňkem není něco v pořádku, a proto se rozhodli prohlédnout jeho dům. To jim umožnila Diana, dcera Zdeňka. V domě Zdeňka byla nalezena skříňka, ve které bylo nalezeno nespočet CD/DVD disků, videokazety a flash disk. Zhlédnutí některých nosičů, bylo zjištěno, že na nich jsou nespočty fotografií malých dívek v různých polohách, včetně jejich dcery Marie. Na jedné z fotografií byla zachycena Marie, ruka Zdeňka, jak se dotýká jejich genitálií s jazykem v bezprostřední blízkosti jejich genitálií. Po tomto zjištění, byla celá věc rodiči Marie oznámena na Policii ČR. Následně se rozběhl koloběh prověřování celé věci.

Nejdříve byla vytěžena matka Marie, ta uvedla, že Marie se svým bratrem Tomášem jezdili ke Zdeňkovi skoro každý víkend. Tomáš se začal z ničeho nic pomočovat, byly mu nasazeny léky na depresi, protože lékaři se domnívali, že se jedná o stres z nástupu do školy. Ty ale nepomáhaly. Pomočování Tomáše přestalo až v době, kdy byl Zdeněk v Chorvatsku zadržen. Když trávila víkendy u Zdeňka malá Marie, někdy telefonovala rodičům domů a stěžovala si na bolest břicha a chtěla domů, když ji rodiče odvezli domů, náhle ožila, pravý důvod, proč chtěla domů, ale rodičům nikdy neřekla. Když nastoupila Marie do 1. třídy, jejich třídu navštívila psycholožka, která měla posoudit jejich vyspělost. Děti měly nakreslit obrázek, Marie nakreslila postavu muže s velkým penisem. Marie se s nástupem do 1. třídy začala stranit okolí, začala mít svůj svět a nechtěla se přitulit k matce. Následnou návštěvou odborníků bylo zjištěno, že trpí depresemi.

Následně byl vytěžěn i nevlastní otec Marie, jehož výpověď se shodovala s výpovědí Moniky. Také byla vyšetřovatelům vydána veškerá záznamová zařízení s fotografiemi podezřelého Zdeňka. Pro představu jednalo se celkem o 98 ks CD/DVD nosičů, 11 ks videokazet a flash disk.

Po provedení výsledků byly zahájeny úkony trestního řízení pro podezření z trestných činů pohlavní zneužívání trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, ohrožování výchovy mládeže, svádění k pohlavnímu styku a zneužití dítěte k výrobě pornografie.

Vyšetřovatelé na okresní státní zastupitelství podali podnět k návrhu na domovní prohlídku bytu podezřelého Zdeňka, tento byl akceptován. V rámci této domovní prohlídky byly zajištěny dvě PC sestavy, USB zařízení, tři harddisky, 886 CD/DVD nosičů a 88 videokazet.

Vzhledem k závažnosti zjištěného jednání podezřelého Zdeňka bylo nutné, aby veškeré zajištěné nosiče dat byly zhlédnuty. Pornografie byla nalezena pouze na 61 kusech CD/DVD. Jednalo se o fotografie Marie a jejich intimních partií. Z některých fotografií bylo zřejmé, že Zdeněk musel Marii k různým pózám navádět. Mimo jiné zde byly nalezeny i pornografické fotografie kamarádek Marie – Simony a Marcely. Na několika fotografiích byla zachycena ležící Marie v různých polohách s obnaženou spodní částí těla a s rukou Zdeňka, který svými prsty osahával a různě manipuloval s jejím přirozením a na genitáliích ji dráždil jazykem. Z několika dalších fotografií přímo vyzařovalo násilí a neúcta k člověku.

Pro prověřování bylo důležité určit časovou osu, ve které se podezřelý Zdeněk dopouštěl protiprávního jednání. Z fotografií bylo vytvořeno album, které bylo následně předloženo Monice, a ta dle fotografií své dcery určila její přibližný věk na fotografii. Tímto bylo zjištěno, že k fotografování Marie docházelo od jejích pěti let až do období deset a půl roku, a to v průběhu celého tohoto období. K pohlavnímu zneužívání docházelo v sedmi až osmi letech.

Vzhledem k tomu, že vyšetřovatelé ve svém obvodu ani nejbližším okolí neměli k dispozici výsledkovou místnost, bylo přistoupeno k provedení výsledku v zařízení Klokánek. K rozhodnutí provést výslech v takové speciální místnosti bylo přistoupeno zejména vzhledem k věku Marie a k zážitkům, o kterých měla hovořit. Výslech byl proveden v místnosti školky, která disponuje velkým množstvím hraček. Díky tomu se podařilo navázat kontakt s nezletilou, na níž byla od počátku vidět značná nervozita. Formou hry se postupně podařilo přejít k samotnému výsledku, který byl vždy po určitém čase záměrně přerušen upoutáním pozornosti děvčátka na nějakou hračku, aby tak došlo k jejímu rozptýlení a výslech pro ni nebyl stresující víc, než bylo nezbytně

nutné. Samotnému výslechu byla kromě vyslychající přítomna pouze psychologka, ostatní osoby výslech sledovaly na monitoru ve vedlejší místnosti, což rovněž přispělo k navození komornější atmosféry. Originál výslechu byl slovně i obrazově zaznamenán pomocí kamerového systému na DVD.

Marie při výslechu podrobně popsala, jak si se Zdeňkem hrála, co měla na sobě, jak ji fotografoval, co u fotografování měla dělat. Také popsala, jak ji osahával na intimních místech, což názorně ukázala i na demonstračních loutkách Jáji a Páji. Marie také uvedla, že děda jí začal fotografovat, když ještě chodila do mateřské školy. Za fotografování měla Marie dostávat různé drobné dárkové předměty, rovněž bylo zjištěno, že Zdeněk Marii vyhrožoval smrtí, pokud by o tom někomu pověděla. Marie na některých fotografiích také poznala své dvě kamarádky Simonu a Marcelu.

U Marie byla provedena gynekologická prohlídka, kterou se podařilo zjistit, že nedošlo k pohlavnímu styku. Marie také uvedla, že Zdeněk měl osahávat na intimních partiích jejího bratra Tomáše, když spal. Dále byl přibrán znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, a dále znalec se specializací na klinickou psychologii dětí a dospělých. Za účelem důkladného psychiatrického a psychologického vyšetření bylo nutné dívku na 14 dní hospitalizovat. Vyšetřením bylo zjištěno, že dívka netrpí depresí ani posttraumatickou stresovou poruchou.

Obdobným způsobem jako Marie, byl vyslechnut i její bratr Tomáš, který uvedl, že když byl u dědy Zdeňka, tak ho fotografoval nahého, jak sedí na sedačce a chytal ho za přirození, což také demonstroval na loutkách Jája a Pája. Stejně byly vyslechnuty i Simona s Marcelou, jejichž výpovědi pouze potvrdily to, co už uvedla Marie a Tomáš.

Po celou dobu prověřování česká policie prostřednictvím Interpolu komunikovala s policií chorvatskou. Bylo zjištěno, že v Chorvatsku byl Zdeněk shledán vinným z dříve vypsanych trestných činů a odsouzen k trestu odnětí svobody na osmnáct měsíců. Následně ho čekalo vyhoštění z Chorvatska a zabavení všech věcí, kterými trestný čin spáchal. K vyhoštění mělo dojít v říjnu roku 2010, kdy měl být chorvatskou policií odvezen na hraniční přechod se Slovinskem. V ČR byl okresním státním zastupitelstvím vydán předběžný souhlas se zadržením a bylo po něm vyhlášeno pátrání. Na základě všech zjištěných poznatků bylo v ČR zahájeno trestní stíhání Zdeňka. Nebylo možné vydat mezinárodní zatýkácí rozkaz, protože Zdeňkovi se nepodařilo usnesení o zahájení trestního stíhání do Chorvatska doručit.

Zdeňka se podařilo zadržet v říjnu roku 2010, bylo mu sděleno obvinění a byl vyslechnut. Zdeněk se u výslechu ke svému jednání částečně přiznal, ale své jednání dosti bagatelizoval. Pokud byl konfrontován se zajištěnými fotografiemi, tak uvedl, že si nevzpomíná, kdy a jak byly pořízeny. K dalšímu dokazování byla pořízena fotografie jedné ruky podezřelého, na které bylo mateřské znaménko. Díky tomu se podařilo prokázat, že ruka na fotografiích je právě Zdeňka.

Kompletní spisový materiál byl předložen státnímu zastupitelství s návrhem na podání obžaloby. Bylo nařízeno hlavní líčení, toto bylo odročeno za účelem vypracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie, sexuologie a psychologie na osobu obžalovaného Zdeňka. Znalec shledal, že pobyt Zdeňka na svobodě je nebezpečný pro riziko recidivy jeho jednání.

V průběhu řízení obžalovaný spáchal sebevraždu a trestní řízení bylo zastaveno.³⁹

³⁹ CUPALOVÁ, L., KLIMUS, F., FOLDYNA, T. *Český pedofil na dovolené v Chorvatsku*. In Kriminologický sborník 1/2015. Praha 4 : Tiskárna MV, s.p.o. 2015. s. 4-12.

PŘÍLOHA Č. II

Kazuistika

Když jsou vrahem děti

Devadesátá léta minulého století ovlivnila velkou část nastupující generace. Touha přijít k majetku jakkoli, ale hlavně rychle a bez práce, zbavovala morálních zásad. Ve spojení s napjatými vztahy v rodině vedla ke zločinům, se kterými se do té doby kriminalisté setkávali jen zcela výjimečně.

Patří k nim i příběh studenta Michala, jeho oběti se stali vlastní rodiče. Nešlo o žádné pomatení mysli, ale o promyšlený a dlouho plánovaný zločin, jehož cílem bylo odstranit toho, kdo mu před lety dal život.

Bylo krátce před Vánoci na přelomu tisíciletí, když se na Praze 5 odehrál jeden z nejdramatičtějších případů, které vyšetřovala pražská mordparta.

Tři mrtvé nahlásil sotva osmnáctiletý Michal. Situace byla o to horší, že se jednalo o jeho rodinu včetně tříletého brášky. Michal byl následně převezen s nervovým zhroucením do Psychiatrické léčebny v Bohnicích.

Při příjezdu na místo činu kriminalisté zjistili, že u vstupních dveří do bytu leží tělo muže arabské národnosti se střelnými zraněními. Jednalo se o nevlastního otce Michala. Po vstupu do bytu leží v tratolišti krve žena s bodnými a řeznými zraněními, Michalova matka. V opuštěné místnosti v bytě leží zhruba tříletý ubodaný chlapec, Michalův bratr.

Při prvotních úkonech na místě činu kriminalisté vytyčili několik vyšetřovacích verzí, které by mohli spáchanému zločinu odpovídat. Prověřoval se zejména život nevlastního otce Michala, který nebyl úplně v pořádku a v souladu se zákonem. Jednou z možností byla i ta, že vrahem je právě osmnáctiletý Michal, který zavražděnou rodinu našel.

Na dotazy kriminalistů, kde se nacházel v době vraždy, Michal odpověděl, že se procházel noční Prahou. Když se pak vrátil domů, tak uvedl, že první, co uviděl, byl mrtvý otčím na chodbě před bytem a po vstupu do bytu našel svou mrtvou matku.

Zdůrazňoval, že kdyby nešel fotit noční Prahu, tak by byl také zavražděn. Jeho fotografování noční Prahy mu mělo zachránit život.

Při prováděném výslechu přišlo kriminalistům chování Michala podivné. Kriminalisté pojali podezření, že jeho výpověď je neúplná, že něco zamlčuje. Přišlo jim zvláštní, že po příchodu domů Michal nehledal svého malého bratra.

Následně bylo prověřováno zejména okolí zavražděné rodiny, jejich známí a příbuzní. Kriminalisté se snažili zjistit maximum informací. Kontaktováni jsou také Michalovi prarodiče, kteří bydlí ve stejném domě jako Michal a jeho rodina, ale o patro níž.

Kriminalisté pořád nemohou přijít na to, proč byl zavražděn i malý chlapec, bratr Michala. Protože i sebevětší lupič dítě nezabije. O to víc se pozornost kriminalistů obrací k Michalovi.

O životě Michala kriminalisté zjistili, že v jeho deseti letech se mu na motorce zabil vlastní táta, matka si našla nového přítele – cizince z Tunisu. Vdala se za něj a Michal se s tím nesmířil. Konflikty v nové rodině gradovaly. Tak si pro útěchu chodil Michal k babičce a dědovi, kteří otčíma také neměli v lásce.

Zjištěné informace kriminalisté dále prověřovali, Michalova výpověď o procházce noční Prahou měla značné trhliny. Když kriminalistům popsal, kde v noci všude byl, tak kriminalisté prověřili městské kamerové systémy. Ani na jedné z kamer Michal nebyl zachycen.

Když bylo hotové odborné vyjádření z oboru biologie a genetika, nikoho nepřekvapilo, že na botách Michala, které měl v době oznámení trojnásobné vraždy na nohou, jsou stopy krve zavražděných. Analýzou bylo také zjištěno, že se nejedná o krevní potěr, ale o kapky, které se na boty mohly dostat jedině při útoku.

Vzhledem k okolnostem se kriminalisté rozhodli, že Michal bude podroben vyšetření na detektoru lži.

Když kriminalisté vezli Michala na vyšetření, tak z taktického hlediska vzali jeho zkoumané boty sebou. Chtěli, aby Michal boty viděl. Ten se velmi divil tomu, že kriminalisté budou zkoumat jeho boty a v tu dobu velmi znejistěl.

Na polygrafu vyšlo jasně najevo, že Michal lže. Z tohoto důvodu byl ze strany kriminalistů podroben dlouhému podrobnému výslechu. Výslechu se účastnila i zkušená policejní psycholožka. V okamžiku, kdy se Michal stále víc a víc zaplétal do své výpovědi, doporučila změnu prostředí a vyslýchajícího.

V kanceláři vyslýchajícího kriminalisty se Michal zlomil a přiznal se k trojnásobné vraždě své rodiny.

Michal uvedl, že po příchodu domu šel na WC, potom se mezi ním a matkou strhla další velká hádka, to Michala rozčílilo a šel do svého pokoje. Zde si ze stolu vzal nůž a šel zpět za matkou. Matku nožem několikrát bodnul. Vzápětí přiběhl malý bráška, který křičel, že chce maminku. Michal se nožem ohnal a bodnul i svého malého bratra. Následně vzal tělo svého malého bratříčka a odnesl ho do prázdné místnosti. Potom si uvědomil, že se domů vrátí ještě otčím. Rozhodl se, že zabije i otčíma. Sednul si na schodiště před bytem, vzal si pistoli, kterou měl a čekal, až se otčím vrátí. V okamžiku, kdy otčím přišel ke dveřím bytu, usmrtil ho několika výstřely z pistole.

Po tomto sdělení, již za přítomnosti obhájce a státního zástupce probíhá výslech s dokumentací každého slova.

Potom, jak se dále uzavírá prověřování zajištěných stop z oboru biologie, trasologie a dalších, přibývá i důkazů. Technik při ohledání místa činu mimo jiné zajistil i krevní stopu ze dveří do pokoje, kde byl nalezen Michalův bratr. Odborným zkoumáním bylo zjištěno, že krev je Michalova. Když Michal nesl do pokoje již zavražděného bratříčka, tak si poranil ruku.

Šetřením ve škole u Michala byla zjištěna i skutečnost, jak se Michal dostal ke střelné zbraní. Dohodl se se svým spolužákem, že jeho rodičům vykrade byt. Peníze, které odcizil v bytě dal svému spolužákovi a pistoli si nechal. Pistole, kterou byl zavražděn otčím se tehdy našla v blízkém rybníce.

Michal se nedokázal smířit s tím, že se máma opět vdala, a navíc za cizince. Otčím Michala bil a přehlížel. Nenávist k otčímovi u Michala podporovala i babička s dědou, kteří ho také neměli rádi. Když se Michal dověděl, že k jeho malému bráškovi má přibýt ještě další sourozenec, začal přemýšlet o vraždě. Blížil se den, kdy rodina měla odjet na Východ, kde měl malý bratr podstoupit obřízku. Tomu se Michal bránil a za žádnou cenu tam odjet nechtěl.

Při hlavním líčení u soudu Michal svou výpověď změnil, uvedl, že po požití drogy LSD, nevěděl, co dělá. Vzhledem k tomu, že v prvotních výpovědích o žádné droze nemluvil, bylo zřejmé, že se jedná o výpověď účelovou.

Michalovi bylo v době činu osmnáct let. Byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání třináct let. Soudkyně v tomto případě přihlédla k jeho věku.

Útoky dětí na vlastní rodiče přestaly být výjimečným jevem. Fakt, že děti čím dál častěji útočí na vlastní rodiče jsou dle psychologů zapříčiněny tím, že děti postrádají úctu k autoritám. Na vině je výchova a péče rodičů. Za každým takovým útokem stojí jen zdánlivě nevinné okamžiky z dětství, kdy hranice vztahů mezi rodičem a dítětem nebyla jasně stanovena.

Negativní povahové rysy nelze vymazat nebo vyloučit z osobnosti, je důležité, aby se člověk s těmito rysy naučil žít a neškodil.^{40 41}

⁴⁰ *Legenda kriminalistiky, 10. epizoda, Rodiče na obtíž. TV.*

⁴¹ *Případy 1. oddělení, 1. série, 10. epizoda, Klíčový důkaz. TV.*

PŘÍLOHA Č. III

Obrázky nakreslené spolupachatelem vraždy

Následující obrázky nakreslil osmnáctiletý Petr, přítel sedmnáctileté Anny. Zachycuje na nich, jak společně s Annou zavraždili její čtyřicetiletou matku. Důvodem vraždy byl fakt, že matka Anny nechtěla, aby se spolu vídali.

Matka byla nejdříve několikrát udeřena kladivem do oblasti hlavy, následně jí bylo podříznuto hrdlo, její tělo bylo pohozeno u řadových garáží a zakryto nepořádkem.

Anna a Petr byli stíháni jako spolupachatelé. Anna byla odsouzena k devítiletému trestu odnětí svobody, propuštěna byla po 3,5 letech. Petr byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání osmnáct let.⁴²

Obrázek č. 10 –18 - Jak jsme spáchali vraždu⁴³

⁴² *Legendy kriminalistiky*, 10. epizoda, Rodiče na obtíž. TV.

⁴³ *Legendy kriminalistiky*, 10. epizoda, Rodiče na obtíž. TV.

